
ŽENSKI SVET

LETNIK V.

NOVEMBER 1927.

ŠTEVILKA 11.

VSEBINA 11. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE. XLIV. -- OLOA KOBILJANSKA. (Marija Omeljčenkova.)	Siran	321
NJEN OROB. — Pesem. — (Ksaver Meško)	"	324
VERZI. — Pesem. — (Miran Jarc.)	"	324
JUNAKINJA ZVESTOBE. — Nadaljevanje. — (Lea Falurjeva.)	"	325
ESFIRA. — Konec. — (Angelo Cerkenik.)	"	329
IZ ZBIRKE „VEČNA PLAMENICA“. — Pesem. — (Karlo Kocjančič.)	"	334
NA OČETOVEM GROBU. — Pesem. — (Dora Grudnova.)	"	334
ŠLA JESEN JE. — Pesem. — (Mirko Kunčič.)	"	335
FRAN LEVSTIK. — (Vladimirova.)	"	336
PISMO S PEVSKEGA POTA. — (Pavla Lovšečova.)	"	339
V JESENI. — Pesem. — (Anica Č.)	"	343
PUBERTETA. — (G. Majeve.)	"	343
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — O lepem vedenju. — Književna poročila.	Str. 347, 348, 349, 350, 351, 352. — Moda.	

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/I

Poštne pošiljave nasloviti na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta centrale, Casella postale 384. - Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Trstu,

Za konsorcij odgovorna Milka Martelančeva.

Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi šte. 20

E. PECENCO

Stroji za šivanje, vezenje in pletenje, za dom in vsako obrtnijo. Potrebščine.

TRST, Via Muda vecchia 3 Napeljava z motor. pogonom. Popravila.

(za magistratom)

Brezplačen pouk v vezenju

KNJIGARNA-PAPIRNICAKNJI GOVEZNICA

J. STOKA d. z o. z. - TRST

VIA MILANO STEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstno pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemljeknjžižnih in bančnih knjig tudi v uradniških prostorih v mestu in na deželi. — DELO SOLIDNO.

Ženski svet

Obrazi in duše.

XLIV.

OLGA KOBILJANSKA.

27. nov. t. l. bo ukrajinski narod meščanstva. Bila je nadarjena, sanjava izkazal čast odlični svoji ženi: pravnarava ter je hrepenela po višji izobrazbi, ali njeni roditelji so se zadovoljili s tem, da je dovršila 4 razrede pisateljice Olge Kobiljanske, znamenite sodobne novelistke. in prešla v nadaljevalni tečaj, kar so

O. Kobiljanska se je rodila 27. nov. 1863 l. v Guragunoru v Bukovini (ki je sedaj rumunska). Oče njen je bil državni uradnik, silno vesten in strog človek, mati pa žena s plemenito žensko dušo, vzorna gospodinja, sorodnica znamenitega nem. dramaturga Z. Wernerja. Prva detinska leta je Olga preživela v Sučavi, pozneje pa so se njeni starši preselili v Kimnolung, samotno ponem-

smatrali takrat za popolnoma zadostno izobrazbo deklicam. Olga je mnogo čitala, posebno nemške pisateljice; v detinski dobi pa je prebirala slovanske pravlјice, posebno češke, in je dobro poznala poezijo vseh slovanskih narodov. S knjižico v roki je često zahajala v gore — Hinpolung, ki leži v čudovitem gorskem kraju. Krasna planinska pokrajina je globoko vplivala na nežno dušo talenti-

čeno mestece, kjer je preživela Olga rane deklіce. Živela je skoro le v pri-svoja najlepša leta. Tu ni imela rodi. «Bili so meseci, ko ni bilo niti ukrajinske družbe, saj sploh ni bilo enega dne, da bi ne bila šla na kak vrh, ukrajinskega pokreta in mlada deklica ne preplašila orla v gostem vejevju, ne je rasla pod vplivom nemškega malo-zmočila nog v razpenjenem potoku.»

pravi pisateljica sama. Tu je rasla ljubezen do prirode in se ji razvijal talent. In mlada 14letna deklica izliva svoje duševno razpoloženje v prozi in pesmi, ali napisano je vse po nemško, ker se do 14 leta Olga ni učila pisati v svojem rodnem jeziku. Prvih poizkusov svojega peresa ni čitala nikomur, in nikdo se ni zanimal zanje. Nato pa se je seznanila z nekaterimi ukrajinskimi javnimi delavkami: Sofjo Okunevsko, takrat študentko medicine na švicarski univerzi, prvo pijonirko višje izobrazbe med gališkimi Ukrajinkami; in z Natalijo Kobrinsko, prvo feministko, pisateljico in žurnalistko.

Natalija Kobrinska.

Ti dve izobraženi Ukrajinki v Galiciji sta se zanimali za nadarjeno deklico, razumeli njena mlada stremljenja, ocenili njene zmožnosti in ji nasvetovali, naj piše po ukrajinsko. Pokazali sta ji tako, kam naj pošilja svoje proizvode, da bi prišli v svet.

Kobiljanska marljivo študira sedaj svoj rodni jezik, čita maloruske pisatelje in poizkuša pisati v materinem jeziku. Prvo svojo povest «Ljudina» (Človek) pošlje l. 1887. uredništvu prvega ženskega ukrajinskega almanaha; ali urednik, znameniti ukrajinski pisatelj Ivan Franko, ni cenil te povesti. Tako neprijazno je sprejel veliki pisatelj veliko novelistko, čeprav sta prvi in druga živo in s toplo ljubeznijo opisovala življenje svojega bednega naroda. Potem je Kobiljanska poslala svojo povest nekemu nemškemu časopisu, ali tudi tam je niso sprejeli; urednik je povest vrnil, češ da je predolga, čeprav je pri tem napisal mladi avtoriki toplo pismo, v katerem jo bodri in vidi v njeni povesti zanimivo snov, lepe motive, zanimive nazore in misli. To je dalo mladi pisateljici pogum, da je še nadalje proučavala ukrajinski jezik, predelala svojo povest, ki je bila koncem l. 1894. natisnjena v ukrajinskem listu «Zora». «Ljudina» je silno ugajala čitateljem in tudi kritika jo je ugodno ocenila.

Tako je začela Olga Kobiljanska svojo dolgoletno in plodno književno delovanje. Posebno živo je razvila svoj talent, ko se je preselila z družino v Črnovice (tudi Bukovina), kjer živi še sedaj. Tu je Kobiljanska prišla v stik z inteligentno, ukrajinsko narodno zavedno družbo, tu se je sestala z velikimi ljudmi tedanje dobe, tu se je поблиže seznanila z domačimi in tujimi pisatelji in je začela marljivo delati za svojo izobrazbo. Temeljito proučava tujo literaturo in filozofijo, resno študira slovansko literaturo in poezijo ter dobi v njej čiste, globoke vire za svojo dušo, iskajočo boljšega človeka. Predvsem pa proučuje svoj narod, bedno kmetsko ljudstvo, tlačeno in često bičano in ponižano kakor živina. Srce in duša sta ji polna prirodnih krasot in z bolestjo je udana temu narodu. «Ljubila sem te ljudi in ljubim jih do

tega trenutka in gledam nanje z istimi očmi kakor na drevo, na cvetico in na ves živi del prirode.»

Ko čitamo povesti Kobiljanske iz narodovega življenja, v katerih riše z jarkimi barvami umetnika realista «te, s surovim obrazom, v raztrgani zamazani obleki, z neokretnimi, od težkega dela skoro brezobličnimi rokami,» toda tako tlačene in do idijotstva ponižane ljudi, z njihovimi često polživalskimi čuvstvi, čutimo, kakor da pisateljica tu ne reže ljudskega srca z roko operaterja-kirurga, nego se z nežno mehko roko ženske dotika globokih ran ljudske duše. Pred čitateljem njenih novel se tako živo razgrnejo po dolinah in logih krasne, pisane cvetice, njene rože tako opojno diše in tako nežno, nam pa je tako toplo in radostno pod ljubkimi žarki «njenega solnčeca», ali tako hudo in strašno, ko se razdivjajo nepremagljive sile prirode; a doživljaji njenih junakov, njih gorje in življenske neprilike, njih zločini vzbujajo sočutje, ljubezen do nesrečnega naroda. In čutimo, da so pisateljici tudi tako blizu in razumljivi kakor vsako gibanje v prirodi, blizu ji je njih duša z vsemi svojimi doživetji in sanjami, s pekočimi besnenji in željami, z napakami in celo s težkimi prestopki. Svoje junake in junakinje jemlje iz resničnega življenja, često iz najbližje okolice. V povestih: «Nioba», «Nekulturni», «Za situacijami» nastopajo osebe, ki jih je sama dobro poznala; v njeni prekrasni «Bitvi» je živo opisan uporni boj divje nedotaknjene podkarpatske prirode proti napadajočim sovražnikom-ljudem, kakor ga je opazovala, ko je hodila v gore s knjigo v rokah. Najkrasnejša njena povest «Zemlja», junaška pesem «kmetijske zemlje», brez katere ukrajinski kmet ne more živeti, saj je prirasel vanjo z dušo in s telesom ter je radi nje prišlo do bratomora, opisuje resnična dejstva. Često so njene povesti avtobiografičnega značaja: v črtici «Carica», «Črez brv» slika stremljenja mlade ženske, katere često okolica ne razume, kakor je v tistih časih sploh bilo čudno stremljenje mlade neporočene deklice, da bi dosegla popolno samostojnost in nezavisnost; tu vsekakor spoznamo pisateljico v njeni mladosti. Sama pravi, da so njena dela «kaplje iz krvi»; pisala jih je takrat, «ko je ljubila; pisala, kadar je trpela; pisala, ko ni našla zadovoljnosti, ko se niso izpolnjevale njene osebne želje, ko je gledala trpeče ljudi, živali, ptice ali cvetice». Pisala je takrat, ko se je poglobljala v velike ideale socializma, nacionalizma, v idejo feminizma. Pisala je, «ko se je čutila uničeno, v skrbeh, krivično obsojeno...» Zato so njeni tipi energične žene, aktivne, bore se za svojo samostojnost, premagujejo predsodke, smelo zidajo svojo srečo, katero končno najdejo v dolžnostih žene-matere.

V tem kratkem sestavku ni mogoče z malimi besedami orisati vseh njenih snovi in tipov, nego morem samo ugotoviti, da je Kobiljanska originalna, čeprav so vplivali nanjo nekateri nemški pisatelji; ali za nas je zanimivejše, da je Kobiljanska pod vplivom znanega bolgarskega pesnika Petka Todorova predelala v povest eno najpriljubljenejših ukrajinskih pesmi

„В неділю рано зіла копала“. (*V nedeljo rano travo strupeno kopala*). To je prelepa povest, polna očarujoče poezije, žarkih barv. In čitatelj te povesti je srčno hvaležen velikemu poetu bratskega bolgarskega naroda, da je dal priljubljeni pisateljici pobudo in snov iz naših čudovitih narodnih pesmi.

Ne cenimo svojo novelistko samo pri Ukrajincih, nego nekatera njena dela so prevedena tudi v nemščino, poljščino in češčino. V letih 1902. — 1908. so po čeških in nemških listih mnogo pisali o odličnem talentu Kobiljanske. Če je tudi v sedanjem času malo pozabljena, smo temu bolj krivi mi Ukrajinci sami, ker ne znamo širiti svoje kulture in smo se zaklenili nekako v «svojo hato».

Sedaj piše Olga Kobiljanska lepo povest «Črni apostol». Živi v Črnovicah pod tujo in Ukrajincem neprijazno rumunsko vlado. V uredništvo ukrajinskega ženskega lista «Nova hata» (hiša), ki izhaja v Lvovu, piše med drugimi žalostnimi besedami:

«Jaz sem tu docela sama, sama in sama. In tako bom minila...»

Marija Omeljčenkova.

Njen grob. (Ksaver Meško.)

V nočeh brez sna in spanja
na grob tvoj mi misli hile
in s cvetkami govorijo,
ki grob tvoj tihi krase.

In kaj tedaj vam pravi:
je srečna ali trpi?
Si kdaj iz temne gomile
na solčni dan želi?

Podnevi pa sam k nji zahajam
jih vprašat: Sladko li spi?
Srce, nekoč tak nemirno,
se v grobu li kdaj prebudi?

a cvetke dehtijo, molčijo,
vzibava jih veterc tih.
A meni iz duše bolne
vzkipi bolesten vzdih.

Verzi. (Miran Jarc.)

Mrak je naju objel...
Od vsega tihega sožitja ostane
samo spomin...
in bo v poznih urah vzdrhtel...

Zakaj
vžžari vsak hip ubranosti?
Da se nikdar več ne pourné?
Da se utone
v nič bolesten slaj?

Junakinja zvestobe. (Lea Faturjeva.)

Povest iz turških časov.

(Nadaljevanje.)

asmehljivo je odgovoril Omar: «Lepota žensk je poguba moškim. Že vidim, da se bo godilo tej lepotici kakor lepi beduinki Soadadi.»

«Si že izmišljuješ nekaj.»

«Dogodek je resničen Alaj-beg: Beduin Lamar je imel kamel dovolj, da je preživel ljubljeno ženo edinko. Prišla pa je suša in pobrala kamele. Soadin oče je vzel svoje hčer domov. Lamar je tožil očeta pri Marvanu, namestniku kalifa. Marvan je videl Soadado, vrgel Lamara v ječo in ga prisilil z mučenjem, da podpiše ločilno listino. Očetu je podaril več tisoč drahem, Soadado je prisilil, da se je poročila z njim. Ko je izpustil vsega ranjenega Lamara iz ječe, je šel ta h kalifu in tožil Marvana. Pri obravnavi je videl kalif Soadado in vzplamtel za njo. Takoj je bil pripravljen, da se loči od svoje prve žene in da to mesto Soadadi. Očetu je dal bogato obložene kamele, možu pa je rekel: «Sam priznavaš, da si podpisal ločilno listino. Vzemí dvajset tisoč drahem in pojdi v Alahovem imenu.»

Alaj-beg se je nasmejal glasno: «To je pravica! Kdor ima moč, dobi najlepšo.»

«Le počakaj, modrihan moj! Pravica je vpila v srcu Kalifa, ker se ni udal Lamar njegovi želji. Sklenil je, da izroči odločitev Soadadi, v prepričanju, da bo izvolila lepa žena sijaj njegovega dvora. Toda Soadada je bila krepstna žena. Njen ubogi raztrgani mož ji je bil ljubši kakor mogočni kalif. Bogato obdarjene jih je pustil kalif domov.»

Povest o Soadadi se je splekla u Srebrnine sanje, prebudila se je z novim pogumom in povedala Omarju: «Tudi jaz sem omožena, tudi meni je ljubši moj mož kakor vsi vaši paše in kalifi in moj prosti dom kakor vaš harem.»

«Omožena?!» se je začudil Omar. «Vsa si dekliska?» «Pa kje je bil tvoj mož?» je vprašal lokavo Alaj-beg. Srebrna ni odgovorila; zavest, da jo izpusti sultan domov, jo je zapustila mahoma — kajti v oni pravljici je bil mož, ki se je potegoval za svojo ženo — Matija — ta pa poslušala Jernejo...

In zdaj, ko je že skoro leto v sužnosti in ni bila tačas ne enkrat iz gradu, zdaj, ko narašča hrepenenje po domu z negotovostjo, v kateri živi, zdaj prenaša težje in težje to suženjsko stanje. Mučila jo je Lihardova krvava glava in zopet se je oglašal zagonetni glas, ki jo je klical: «Srebrna, duša moja!»

Poslednji čas sta bili obe pašinji radodarni z namigovanjem na Omarja. Zdi se, da sta se dogovorili, da jo dajo Omarju za ženo. In to bi bilo huje kakor Carigrad.

Sanjala je o materi. Kazala ji je na pot... Ali jo svari pred potjo v sramoto!

Ježus! Moški prihaja na pokopališče, ko so vendar vsi moški pri popoldanski službi v mošeji in je ušla ona k mrtvim tačas, ko opravljajo ženske svoje molitve. Pa saj je Omar!... Išče jo — kako nerodno... Bled je, razburjen...

Svareče je dvignila roko: «Zakaj nisi v mošeji, Omar?

«Govoriti moram na samem s teboj, Srebrna», je hitel Uzrefov svak, «sediva tam pod turbo, kjer naju ne vidi nihče raz oken. Imam važne novice... Prišel je sel s carskega dvora».

«Glede?...» Srebrna je v pričakovanju odprla oči na široko. Strastno je izbruhnil Omar:

«O kako me mučiš, Srebrna, s svojim hladom. Kaj se nič ne bojiš, da bi te poslal Uzref sultanu? Ali misliš, da ti podari sultan prostost? Ne poznaš Solimana in običajev na njegovem dvoru. Če se boš le malo ustavljala sultanu, te vsijejo v vrečo in vržejo v Bospor.»

«Toraj je odločeno, da pojdem», je prebledela Srebrna. «Razsodi sama. Poslušaj: Razumela si že, da je v Bosni močna stranka za Bajezida. Selimova stranka pa črni našo pri sultanu. Uzref je že veliko let poglavar Bosne. Znal si je pridobiti domače plemstvo s tem, da je vzel za drugo ženo Bosanko iz uglednega rodu in da je pomožil svoje hčere in oženil svoje sinove in sorodnike po Bosni in Hercegovini. Tudi mene ženi že več let, pa meni ni bila doslej nobena všeč...

Srebrna je pogledala strogo v vnetega pripovedovalca.

«V Carigradu se bojijo, da bi se ne polastil Uzref ali kak drugi plemič Bosne in Hercegovine, saj bi dobil pomoči od krščanskih vladarjev. Seveda je težko zaupati plemstvu, ki je klicalo tako rado Turke in Ogre zoper lastne vladarje. In Boškaji in Batorji pri vas delajo ravno tako... In rodbina moje sestre, naša rodbina je iz rodu Katarine Kosačke...»

«Moja stara mati je tudi iz tega rodu», je prekinila Srebrna Omarja bolj živahno kakor sicer. Pravila mu je, kako je bil njen ded v Frankopanovi službi, kako so prišli v Senožče.

«Sorodnika sva!» je stiskal Omar roko Srebrne. «Kraljevska kri je v tebi, zato si tako ponosna. Pri Alahu. Resnica je večkrat bolj čudna kakor vse, kar izpoeš.»

«Zato si mi bil precej tako domač,» je izmaknila Srebrna roko prevročemu stisku. Omar se je nasmehnil: «V katerem kolenu in členu je najino sorodstvo, to bo razsodila moja mati, ki pozna zgodovino vseh rodov po Bosni in Hercegovini.»

Resno je nadaljeval: «Tam v Carigradu so večne spletke. Da se očistiš, izprosiš, daruj! Sultana, vezirje, ministre, pometače, sultane, sužnje, dvorske pse. Ne veš, kdo ti bo škodil. Bosanski dečki, no dečki sploh, so sultanu najljubši dar. Zato se razljudeva Bosna. Zato planejo iz Bosne večkrat k vam.

Vladarji ne vidijo radi premoč plemstva. Znajo se tudi rešiti premočnih — kar je posebno prijetno, ker pripada potem vladarju njegovo premoženje. Koliko je dobil sultan, ko je ukazal obesiti Čolebija. Pa tudi pri vas se znajo rešiti premogočnih. Celjski grofje, vitez Baumgartner in drugi — ne ugovarjaj, Srebrna — mogoče da ni pri vas tako turških zvijač — mogoče — ker zadnja Solimanova ali njegovih podpihovalcev je res mastna: Zdaj je Uzref kriv, ker se nočejo podati Hrvatje in Kranjci. Uzref je kriv, ker tlači rajo, ko ji je vendar obljubil Mehmed vso svobodo... In Uzref tlači, ker se mora ravnati po Carigradu. Soliman hoče biti pred svetom velik in pravičen, dobroten. Ko bi videl krščanski svet dobrote, ki jih je deležen kristjan pod Turkom v Bosni, bi se ne borili tako srdito proti turški nadvlasti.

Uzref je poklican na odgovor pred sultana. Dvesto zalih dečkov bo njegov zagovor, mošnje zlata bodo pregovorile vezirje, sultanovo naklonjenost pa boš pridobila Uzrefu — ti...»

Škipal je z zobmi. Srebrna je gledala kačo, ki se je zvijala dolga pred turbo. Tako se plazi kača okoli nje... Pa povzdignila je oči v nebo in rekla:

«Omar — obljubi mi, da mi pomagaš, da ostanem čista.» «Srebrna,» je izbruhnilo strastno iz njega, «jaz ne pustim, da prideš ti v roke starca Solimana, ne pustim. Srebrna, bodi moja! Mi vzdignemo vstajo in prepodimo Turka. Zaprem se v svoj grad in nikdo me ne premore.»

«In tvoja sestra in svak? Sorodstvo?»

«Kaj je meni vse sorodstvo, odkar poznam tebe, Srebrna! Naj obesijo Uzrefa. Če hočeš, ubežim s teboj pod tvojega cesarja, sprejemem tvojo vero — vse naredim — samo bodi moja, Srebrna!»

Kako so gorele črne oči, globoka ljubezen je bila prevzela vse bitje mladega Turka. Proseč je dvignila Srebrna roke: «Kaj govoriš? Pozabiš, da sem poročena, da nas veže naša vera in prisega do smrti? Ali veruješ v posmrtno življenje, ki ga uči tudi vaš prerok?»

«Verujem», je stokal Omar z glavo v travi.

«In v plačilo in kazen po smrti, ki ga uči tudi vaš prerok?»

«Verujem.»

«Kakšna je torej tvoja ljubezen, ko hočeš, da bi si pogubila neumrjočo dušo, Omar?»

Stokal je z glavo v travi. Srebrna je nadaljevala rahlo: «Ljub si mi, kakor da si mi rodni brat, želim, da se snideva čistih oči tam gori. In zato te prosim, obljubi mi, da mi izpolniš...»

«Vse, Srebrna — zahtevaj! Velevaj!»

«Daj mi svoje bodalce».

Omar je prebledel in se vzravnal:

«Čemu ti bo? Ti dovoljuje tvoja vera, da prideš nepoklicana pred sodni stol božji — ali — strašno! Vendar ne misliš?...»

«Obljubil si, Omar! Daj mi bodalce in ne ugrabaj!»

Segel je za pas in ji podal drobno bodalce s srebrnim ročajem, v katerem so bile zarežane besede: «Čuvaj se me!» Srebrna je snela mehki usnjati tulec in pogledala konico. Bila je modričasto-zarjavela. Namehnila se je zmagovito, vtaknila bodalce v tulec in za svoj pas. Oddahnila se je:

«Kakor odrešena sem. S tem orožjem nisem v oblasti drugih ljudi. Pravico imam, da branim svojo čast...»

«Zastonj, Srebrna, je zaječal Omar, «slekli te bodo, ti razpletli lase — Kam boš skрила orožje?»

Zmagoslavje človeka, ki ga oprašča smrt sramote, je izginilo s Srebrnina obraza, globoka rdečica sramu ji je zalila lica in vrat. Spomnila se je, da ji je rekla prva sužnja v hramu, ko jo je pregledovala pri kopanju in se je branila Srebrna, da se je dotika: «Kaj pa boš počela, če prideš na trg, ko te bodo kazali golo kupcem, ali v sultanovem haremu, ko pride cel kup ljudi, da te pregleda in razsodi, če si za sultana?...»

«Srebrna, reši se sramote, beži z menoj.»

Pogledala ga je, kako je trepetal za njo, in pomislila: «Tudi ta bi rad umrl zame. Dovolj je krvavih glav, ki me preganjajo po noči.»

S spominom na Tomaža in Liharda ji je prišel spomin na vse, kar je govoril Tomaž tistega dne, in živahno je vprašala prepadenega prijatelja:

«Komu pride podarjena sužnja najprej v roke?» — «Velikemu eunuhu. Ta jo pokaže sultani Validi, to je sultanovi materi, ali, če te ni, materi najstarejšega sina, pravi sultani. Zdaj je pa prevzela Solimanova hči Mirmajla, žena vezirja Amtema, vso oblast na sultanovem dvoru.»

«Mirmajla?» se je začudila Srebrna. «Torej je res, kar nam je pravil Tomaž — mi smo se mu posmehovali. Ali bi me Mirmajla pustila pred sultana?»

«Ne!» je rekel odločno Omar. «Že zato ne, ker bi se ji zdela kot dar človeka iz Bajezidove stranke sumljiva, pa tudi zato ne, da bi ne postala prva žena in delala škodo njenemu bratu in njenemu otroku. Kajti pri nas ni nič čudnega, če spravi kdo vse svoje tekmece ob glavo ali jim zaveže sapo.»

«Bodi zahvaljen Gospod, naš Bog! Tukaj je izhod. Kaj ga ne vidiš, Omar? Izhod, ki ne bo škodil nikomur — tudi Solimanu ne. Uzref me hoče pokazati sam Soliman. Ali ne moreš na kak način obvestiti sultana, da prepreči to?»

Omar je udaril v dlani: «Alah ti ohrani razum! Ta je prava. Sužnje se oddajajo vselej eunuhom pri haremskih vratih, moški pa hodijo k sultanu na Velika vrata. Uzref je prosil za posebno dovoljenje, to se pravi, poslal je mošnje zlata...»

Zamislil se je in nasmešnil: «Že vem. Poznam pašo, ki je Selimov in Mirmajlin prijatelj. Mnogo lepih pesmi je že zložil in razveselil Selimovo srce. Acan paša pojde k Mirmajli in ji priporoči tebe».

«Acan paša? Ali je res tak v Carigradu? O Tomaž! Kako smo se mu smejali! Zdi se mi, kakor da me varuje še zdaj ubogi rajni Tomaž».

«Da. Varuje te v moji osebi. Acan je plemenit človek, priporočil te bo in še te bom videl, Srebrna, duša moja. Predno odpotuje Uzref, bom v Carigradu. In tam se vidimo, Srebrna. Uzref bo potoval po glavni cesti, počasi, da ne postaneš medla od poti. V Carigradu te bo še popravljajal od poti pri naših sorodnikih in bo oprezoval, kdaj bi mogel pred Solimana. Jaz pa rečem, da grem na lov, in izginem, jezdim po bližnicah in uredim vse. Ko bi me ne bilo, reci, da si še bolna. Zdaj pa hitro, da me kdo ne vidi, molitev gre h koncu.

(Dalje prih.).

Esfira. Povest o votlih očeh. — (Angelo Cerkvenik.)

(Konec.)

30. maja 1919.

maju pravijo, da je najlepši mesec.

Bolezen je postala vsakdanja, banalna. Mislila sem, da bom umrla, pa še vedno živim.

O Markov! Drago sem ti plačala tvojo pomoč!

Ti eksperimentiraš...

Sita sem tega! Zdaj me ne brigajo več drugi ljudje. Niti mama ne. Nihče se mi več ne smili. Pri srcu me boli in včasih se bojim, da bom od bolečin zblaznela.

Blaznosti se pa bojim. Blaznost je rdeča tangenta pameti. Pamet je bela, belo je sinteza barv... da, prav vseh...

Rdeče je disharmonija...

Blaznost je bolezen, pravijo.

Jaz se smejem.

Ker ne verujem v bolezen. Ni bolezní.

Vse je zgolj eksperiment Boga...

Markov je mali bog. Eksperimentira z mojim telesom.

* * *

Mama joče.

Zakaj joče? Dolgočasna je postala.

Včasih tudi jaz divje zajočem.

Danes me je v prsih in v možganih strahotno grizlo. Strupene kače so mi zabadale svoje šiljaste zobe v mozeg. Bolečine so me zvijale.

«Esfira moja,» mi je rekla mama, «kaj želiš... potrpi... svoje življenje ti dam, če bi ti mogla pomagati.»

* * *

Mati, zdaj je dopolnjeno. Tvoje srce ni umrlo.

Videla sem te.

Nič več nisi razumela. Tvoj um je oslepel.

Mama, ubila sem te in ti me še vedno božaš. Vse slišim, vse vidim.

O, oči mi daj!

Da bi videla Riharda. Tako strašno se bojim umreti. Da bi ga le enkrat videla, le za tisočeri del sekunde, da bi vzela sliko njegovih oči s seboj v grob...

O, moje prazne oči, moje votle oči!

Mama, tvoja čaša je prazna.

Vanjo strmiš in se še čudiš, da si še živa.

Do zdaj sem verjela, da je rodil Kristov vek in drugi, tretji, četrti vek veliko število herojev. Danes ne verujem, da je bil kdo večji heroj nego ti. Danes ne jočeš več. Zasmejala si se zvečer ob moji postelji.

Mama, mama, ne smej se, prosim te, ne smej se!

Še vedno se smeješ.

Plameni rdeče pameti me objemajo.

Markov, piši: simptomi pet mesecev pozneje... rdeča pamet... popolna pamet... človek izgubi vero v Boga... bacili so požrli dušo... človek ne veruje več v dušo...

Markov, piši! Postal boš slaven.

* * *

Mama me boža in mi govori sladke besede.

Idečka igra na klavirju barkarolo iz Hoffmanovih pripovedk in meni je hudo.

Zunaj je toplo.

Pomlad potrebuje mojega telesa... zeleno življenje me kliče...

Breze šepetajo in me pričakujejo.

Prišla bom, sladke moje breze. Kmalu bom prišla.

* * *

Rihard mi je pisal.

Oženil se je. Postal je mož. Jutri, pojutrišnjem bo postal oče.

Rihard, ta resnica... ta resnica naj bo prekleta!

Da si se zlagal!

In ti si vendar govoril resnico!

* * *

Včasih dvomim o svojem življenju. Morebiti sem že umrla.

Utrujena sem.

Bolečine so ponehale. Ne morem več govoriti, le šepetam tako tiho, tako zelo tiho.

Poslušam:

Okna so odprta. Nekomu zvonijo k pogrebu.

Mama me je poljubila na čelo.

Mama, daj mi moje oči!

* * *

Nikdar ne bom zvedela, če me je ljubezen napotila na to cesto ali tako neizmerna žalost, da sem verjela v popolno srečo...

* * *

Rihard, tako zelo si dober.

Rada sem imela dobre ljudi. Danes pa se mi zde vsi dobri ljudje neznačajni.

Markov ni dober.

Jaz sem mu kakor zajec.

Pred dnevi se je norčeval:

«Zajcu moram še za hrano skrbeti, za vas pa skrb drugi.»

Res, za vse mi skrb drugi. In jaz? Zakaj še ne umrem? Zakaj še ne?

* * *

2. septembra 1919.

Ne vem, kaj sem poslednjič zapisala v ta dnevnik, niti ne vem, kdaj sem poslednjič pisala. Dolgo, dolgo je že.

Ne morem več pisati. Roke se mi tresejo. Misliti ne morem več.

Le to vem, da bom kmalu umrla, zelo kmalu.

Markov se čudi, da še vedno živim. Celo on se je naveličal.

Mama joče.

Vse to boli.

In moje bele breze... umrla bom in vas ne bom videla... Moje bele, bele breze...

Danes je bil pri meni duhovnik. Nič se nisem jezila, le prosila sem ga, naj me ne muči.

«Uboga gospodična,» je rekel in je odšel.

* * *

Včeraj je prišel celo oče k moji postelji...

Vsi so prišli... Riharda ni bilo in mojih brez ne...

Oče mi je hotel povedati, kako zelo rad me ima, pa se mu je tako klavrno ponesrečilo. Spoznal je svojo nerodnost, doumel je, da dela neumno in je takoj odšel, zbežal je.

Očeta nisem nikdar imela, tudi zdaj ga nočem.

Samo mamó imam in včasih sem imela Riharda... o... bil je predóber... predóber...

Vedno sem verjela, da bo nekoč prišel pome, nekoč, ko bo s toplega juga pripihala solnčna pomlad, da bo prišel in me vzel s seboj tja dol na jug...

Tam so bele breze, je pravil, in visoke gore.

Gore, gore... Kakšne so neki? Poljubljale bi me, k meni bi se sklanjale... Čutila bi jih...

Rihard pa je bil predóber; on zato ni prišel.

Rihard govori vedno resnico, vedno piše resnico...

Sovražim resnico... v smrt sem šla, ker sem mu zamolčala — resnico...

Ali ni to samo tolažba?

* * *

21. decembra 1919.

Sklenjeno je.

Bolečine so presilne... sam Bog bi jih še mogel premagati... prenašati.

Samo nase morem še misliti.

* * *

Markov ne prihaja več k meni.

Markov se je naveličal! Markov je mož... O, če ga peče vest!

Neki drugi prihaja k meni. Star je in brez glave... Smešen mora biti...

Pero se smeje, ko piše. Poslušaj moj hrbet, trka po hrbtu, trka...

«Kdor trka, se mu bo odprlo.»

Danes je zopet trkal po hrbtu. Nasmehnila sem se. Tako prijetno mi je bilo.

«Naprej,» sem rekla.

«Gospodična, ampak,» je zanosljal.

«Zblaznela je,» si je mislil.

Ne, nisem zblaznela. Jasno mislim... Markov mi je pravil, da včasih jetičniki zblazne.

* * *

Danes zvečer, ko bo temno, bom šla na balkon in se bom vrgla v globino med bele breze...

Rihard, končano bo. Hotela sem biti tvoja; tudi ti si kriv.

A kljub vsemu sem vsa tvoja...

Esfira.

Poljubljam te, poljubljam.

In breze pojo. In zunaj je mráz.

Prepis brzojavke njene matere.

29. decembra 1919.

Pridite nujno. Esfira je zblaznela. Kliče Riharda. Pridite.

Goldsteinova.

III.

Ljubljana, Silvestrovo 1919.

Na ples sva se odpravljala, jaz in moja žena.

Prejel sem njene poslednje zapiske in zvečer brzojavko njene matere.

Pokazal sem brzojavko ženi in ji povedal, da ne morem iti na ples.

Namrdnila se je.

«Zaradi tiste prismođe bom morala danes ostati doma!»

«Kdo te drži priklenjeno? Pojdi, napleši se do blaznosti!»

V meni je gorela strastna jeza. Ubil bi jo, zver!

Molče sem stopil na ulico.

Med menoj in mojo ženo je vse končano.

Jutri bom odpotoval v Kovno, nikdar več se ne bom vrnil.

Novo leto 1920.

Vso noč sem taval po mestu. Jokal sem.

Čakala je name in jaz nisem prišel.

Esfira, Esfira!

***

Kovno, 12. januarja 1920.

Prišel sem k njej. Ležala je v postelji. Sam Bog bi ne mogel biti lepši.

«Esfira», sem zašepetal, «Esfira!»

Odprla je oči.

Krči so jo zvilí.

«Esfira».

«Rihard».

Skočila je iz postelje, stala je pred menoj v dolgi, beli halji, z razpletenimi lasmi, s svetlimi, nebeškimi očmi...

Divji krohot je pretresel vso sobo.

«Kako sem lepa, kako čudovita! In te moje lepe oči... te nebeške oči...»

Predno sem se zavel, je porinila v vsako oko po dva prsta in si iztaknila oči... črne jame so mi zazijale nasproti... dvoje steklenih oči je priletelo ob tla... dvoje steklenih oči se je razletelo na drobne kosce...

Krohotala se je...

«To je — resnica...»

Kriknil sem, zaklel sem.

Blazno se je zaletela na balkon in skočila čez ograjo v globino...

Esfire ni bilo več...

Pred menoj je ležalo na tleh sto in sto steklenih drobtinic...

Iz zbirke „Večna plamenica“. (Karlo Kocjančič.)

Preteklost je svetiljka na pragu sedanjosti v prihodnost.
Ena sama muka je življenje, iz blodišč le nova žrela ze-
vajo v blodišča.

Brleči soj preteklosti nad našimi glavami odbija se, čim
bolj oddaljen, tem bolj slaboten, na vogalih pred koraki naši-
mi in vrača se po shojenih stopinjah.

Kod bil sem? Kam spet grem?

Kaj nisem že sto tisočkrat prehodil te hodnike?

Kaj se ne vračam zopet po stopinjah svojih?

Kaj ne odmeva mi od vekomaj korak moj na uho?

Kako strahoten je pogled v neznano, neizbežno večnost!

Le stopati, si odpočiti, spet stopati, ne vedeti od kdaj ne
kam ne kako dolgo...

In spet vso trudnost svojo položim k počitku.

Jaz vidim zadnje žrelo, ozko jamo, pred seboj.

In čas je zame mrtev.

Gredo stoletja, tisočletja plavajo nad mano kakor sen,
vsa izgubljena.

Nekoč se dvignem znova porojen.

Krog Turkovca prispem, med trsi, nekoliko upognjen, z
nasmehljajem vase.

Med dvema prstoma okusim črnih jagod sok:

Glej, saj so dozoreli naši grozdi! —

In stopim med ljudi:

Vi ljubljeni in osovraženi, spet sem med vami,

med vami jaz — en sam.

In naši grozdi so že dozoreli! —

Na očetovem grobu. (Pomladi 1927.) — (Dora Grudnova.)

I.

Moj oče, čuješ me, ko tu ihtim?

Je gruda sveža še, odprt tvoj grob

bolesti moji; je leto dni, a se solzim,

ko da to uro bil je tvoj pokop.

Resnica kruta je, da ti tu spiš,

spiš večni sen pravičnega moža;

kar si zapustil nas, med nami še živiš:

če trd je udar, ki smrt nam ga zadá,

ne zruši spon ljubavi krvno-svete:

kot prej, pogled tvoj blagi sivega očesa

kot lučka božja mi na pot trepeče;

od onkraj strune so iz duše tvoje spete

do moje plakajoče in prepolne kesa,

če ni ljubilo te srce dovolj goreče...

II.

Življenje tvoje bilo zgodba je pretužna,
za zarod le številen težka borba;
pod težo brémena bila je duša sužna
in k tlom tlačena misli svetlih tvorba.

A duša tvoja je razmah ljubila
in misel mogla bi ves svet objeti:
v poletu težka skrb jo je sklonila,
je duši sojeno bilo, do konca iztrpeti.

Oče moj, ni tebi bolje zdaj ko nam?
Kaj so ti kratki dnovi našega življenja,
če ne Kalvarija — na vrhu cilj posledni
in k njemu pot življenja v tihi hram,
kjer ni bolesti več, ne bojev, ne trpljenja?
Ne pride smrt le v odrešenje duši bedni?

III.

Ti ljubil nagelj si in rožmarin,
ta svet pomladni, v solncu pevajoči;
na grobu nagelj zasajen v spomin
brez cveta je in nébes solze toči.

Iz lin pozvanja tužno v zgodnji mrak —
nad grobom tvojim tiho poihteva;
ko daleč sem in koder stopa moj korak,
ob zvokih teh večernih v duši podrhteva:

na pot v spominu grem in misli tužni,
na sveti kraj, kjer grob tvoj tihi sniva,
kjer v Bogu spavaš Večnosti pokoj.

Le spavaj, oče dragi, sen zasluži,
naj duša blaga v miru ti počiva —
ah, saj dolgo sam ne boš tam, oče moj!

Šla jesen je . . . (Mirko Kunčič.)

(Iz cikla: Beg pred življenjem.)

Šla jesen je mimo naju
brez slovesa, brez bridkosti
in nasula brez števila
mrtvih rož na grob mladosti...

Kje sva stala? — Na obali
hrepenenja v živi veri
Mimo naju so bežali
tihi, blaženi večeri...

Ah, nekje za njimi... daleč —
sam ostal sem zdaj sred mraka...
Ah, nekje za njimi... daleč —
kjer bolest nad grobom plaka...

Fran Levstik. (Vladimirova.)

(Ob 40-letnici njegove smrti.)

Enajstega novembra je minulo štirideset let, kar je zatisnil svoje trudne oči mož, ki je bil skoro štiri desetletja ono živo drevo v našem kulturnem življenju, v čigar močno in košato krono so se ozirali vsi, kadar so hoteli reševati pereča vprašanja, in kamor se oziramo danes mi, če je slabost v nas. Bil je ono živo drevo, na čigar trdnem deblu je slonela resnična, pravična in odkrita misel slovenska.

Bolj ko se človek poglablja v zgodovino dobe slovenskega prebujenja od leta osemindesetega do devetdesetega, bolj ko proučuje sile in ljudi, ki so delovali v njej — večja in silnejša mu zraste iz nje podoba Levstika.

Bil je kot oživljajoča reka, ki pošilja svoje stranske struge po vsej pokrajini, po kateri teče, ki vsakemu koščku suhe zemlje donša moči in rasti, in katere mogočna glavna struga se opazovalcu le od daleč sveti naproti.

Vem, da je ni bilo še izrečene besede, ki bi bila do dna izčrpala pomen Levstikov za slo-

vensko kulturo — vem, da je ni bilo še duše, ki bi se bila tako zelo potopila v njegovo življenje, da bi bila razvozljala in tolmačila njegov tajinstveni in trpeči obraz. Vem tudi, da je moja skromna beseda premajhna, in da je čas, ki sem ga posvetila njemu, preneznaten, da bi izpolnila eno ali drugo našo dolžnost. Storili bodo to drugi, ki so poklicani v to delo, storili bodo to deloma oni morda, ki bodo izdajali njegovo zapuščino. Pred vsem je v to poklican dr. Žigon, ki je dedič zapuščine Franje Koširjeve, ki bo prinesla mnogo novega in silno zanimivega gradiva za bodočo Levstikovo monografijo. In še zato je poklican v to on, ker smemo Levstikovo im-

imenovati takoj za Prešernovim... Želeti je le, da bo to skoraj. Jaz pa bi hotela le eno: da bi bila moja beseda zmožna narisati vsaj konture onih globin, v katere je segel njegov duh in ki jih komaj slutimo, in da bi mogla moja beseda razžareti in ogreti življenje vsaj kakor mal solnčni žarek, ki bi pregnal temno nevero v naše življenje v znamenju Levstikove vseobsegajoče življenske misli in dela.

* * *

Ko je Levstik leta 1854. izdal svoje pesmi, se je pričela trnjava pot njegovega življenja, preganjanje. Ko pa je leto pozneje vsled bolezni izostal od mature, se je pričelo pomanjkanje zanj. Preganjanje od strani viokih prvaških glav in pomanjkanje često najenostavnejših sredstev za življenje, sta bila njegova najzvestejša spremljevalca vse do smrti.

Narava si je izbrala Levstika, da položi vanj svoje sile — da bi strmeli nad njo. Položila je vanj tako silnih energij, da jih nihče ni mogel ubiti. Povsod tja, kjer so klicali na delo, je posegel s svojimi močnimi rokami. In če hočemo pravilno oceniti njegovo delo, si moramo ogledati Levstika: podrobnega delavca-organizatorja, politika, znanstvenika, kritika, pesnika in pisatelja. Morda je to široko delavno polje cepilo njegove moči, da se ni vzpel še višje in še dalje znanstvenik ali pisatelj? A eno je gotovo: Tako pestre slike bi naše kulturno življenje one dobe ne bilo ustvarilo brez njegovih gibalnih sil.

Ko so ustanavljali južnega Sokola, ga je podpiral s svojimi močmi, ko so ustanavljali dramatično društvo, je bil njega glavni podporni steber; tudi v delo ljubljanske in tržaške Čitalnice je posegal. Ko je bila ustanovljena Slovenska Matica, je bil njen tajnik tako dolgo, dokler mu naši velmožje niso pokazali vrat. — Še dijak je uprizarjal v Alojzijevišču predstave, pravtako pozneje doma v Laščah.

V dneh, ko se je slovenska politika gibala v breznačelju, nihala med enim in drugim bregom, tedaj je povzdignil Levstik svoj glas v «Napreju». V kratki dobi listovega obstoja je vstvaril vzoren časopis in pokazal v njem odločno na one perspektive, h katerim naj bi stremela naša tedanja politika, gospodarstvo in kultura.

Jezik, čudoviti instrument, ki je izročen človeku, da ga uglasbi sebi in svojemu občutju primerno, je bil od zgodnjih let predmet njegovih študij. Njemu in pa prešernoslovju je posvetil dobršen del svojega življenja. Mnogo njegovih jezikovnih opisov in raziskavanj o Prešernu je izšlo skoro v vseh tedanjih glasilih, mnogo gradiva pa je ostalo v rokopisu.

Stanje slovenske kulture in politike, predvsem pa stanje tedanje kritike, je moralo možu, kakršen je bil Levstik, narekovati ostro kritiko vseh tedanjih razmer. V «Napreju» je ostro izprašal vest vsem voditeljem; povzpел se je v sloviti satiri «Ježi na Parnas» do ostre in duhovite kritike

vseh tedanjih prvaških kulturnih delavcev. V svojih »Napakah slovenskega pisanja« je grajal nepravilno rabo jezika, pokazal je, kam naj gre v bodoče slovenska proza. Poleg objavljenih kritik pa je velike važnosti njegova privatna korespondenca z vodilnimi možmi mladega pokolenja one dobe, predvsem s Stritarjem in Jurčičem.

Kakor je tudi bilo polje Levstikovega dela obširno in je v temeljih njegovega duha obstojal vedno oster konflikt med znanstvenikom in umetnikom, se je vzpel najvišje njegov pesniški genij. Dasi danes pesnika Levstika navadno ne poznamo mnogo, bodo vendar njegove lirске, ljubezenske, piske in fantovske pesmi, njegova satira, epske in otroške pesmi živele preko nas. Kdor bo pisal zgodovino slovenske poezije, ne bo mogel mimo »Ubežnega kralja«, ustavil se bo ob njegovih krasnih »Otvah«:

Dve otvi sta prileteli
v jezero pod skalni grad;
tam plavata družno po vodi,
veslata v kristalni hlad.

Premišljam iz okna dve otvi,
a v meni utriplje srce,
zamišljeno v dneve pretekle
na lice usiplje solze.

Lepote sveta so zablestele vse silnejše v svitu njegovih ljubezenskih pesmi; ljudje niso več ponižni zemljani. — — Kralji so in kraljice, ki se smehljajo pod azurnim obokom neba, svetle reke tečejo mimo njih in se bleste v mesečini; bisere in nebeške zvezde nosijo v svojih rokah in hrepené.

Kakor da bi se zasmel sam Zeus na Olímpu, je bilo, kadar se je zasmel on; če je zapel vinsko fantovsko pesem, je bila kot pesem Dioniza, večnega mladeniča, ki kraljuje med vinskimi trtami.

Divja je bila, kadar je pripovedoval o preganjanjih, njegova pesem, trmasta, svoeglava:

Pesá ste me imenovali,
pred vaše jasli nisem šel.

Tudi bič je bil, v »Pavlihi« in v satirah, ki je neusmiljeno padal po prvaških glavah... In bila je ljubeznjiva njegova otroška pesem. Naše matere naj učijo otroke pesmi o Najdihojci, vitorogih volih, črni kravi in še o vsem, kar je v njih vseh. Igrajo se naj z malčki, naj jim takole »Dete jezdi na koléni«:

Skóka, skóka konjič

Na polenci,

Na kolenci

Dete naše daleč jezdi,

Pod nebesa k svetlej zvezdi.

Zvezde božje se igrajo

In igraje lesketajo;

A pred njimi je danica

Kolovodna prehodnica;

Druge naglo vse za njo

Sukajo se in tekó.

Mesec kisle se drži

ter zabuhel govóri:

Bolno glavo imam,

Ves obvezan kimam;

Kdo po nebi ropotá,

Da zaspati mi ne dá?

Martin Krpan! Izklesana do zadnjega stavka stoji pred nami povest, ki nima skoro primere v svetovni literaturi in s katero bo večno slovelo Levstikovo ime. Kadar bo našo povest v tujini zastopal Martin Krpan, ji bo tam dodeljeno vedno najvišje mesto. Visoko je segal vedno Levstikov ustvarjajoči genij, a najvišje se je vzpel v tej povesti. Martinu Krpanu slava ne bo nikdar obledela, tudi takrat ne, ko bo mnogo sedanjega popolnoma pozabljeno. Zrasel je iz domače zemlje in iz domače krvi, tako samosvoji, tako ves naš, tako popoln, da bo vsakdo, ki bo prebiral slovensko prozo, videl mejnik v tej povesti in temeljni kamen naše pripovedne umetnosti.

Oni, ki je vlil živega ognja v srca mladine, ki ji je pokazal smer, kam naj hodi, ki je bil vedno mlad med njo — oni Levstik je bil čedalje bolj sam; nikdo ni več hodil ob njem. Samo eden je bil, v katerega se je oziral — On, ki vodi življenje, ki je misel vesoljstva. Le z njim se je še pogovarjal, ko človeške duše niso več segale do njega. Pogreznil se je v Kaos in je vanj odšel od nas.

Pismo s pevskega pota. (Pavla Lovšetova.)

Tik pred mojim potovanjem v Avstrijo, Češko in Nemčijo se je ustavila pod mojim oknom urednica in precej kategorično zahtevala, da pošljem »obljubljeni« prispevek za »Ženski svet«. S takimi obljubami je vselej velik križ; človeka dobre pri dobri volji, pa reče: bom kaj napisala. Ko bi bilo čas vzeti pero v roko, pa se mi naenkrat zazdi, da je vse to, kar hočem napisati, že itak tisočkrat preleto, da ne bo nikogar zanimalo in končno, da za take pisarije sploh nimam talenta. No — in tako ostanem jaz pri obljubi, urednica pa pri svoji nevolji.

Danes pa izpolnim obljubo. Vem, da ima »Ženski svet« poleg takih čitateljic, ki so v stiku s celim svetom, tudi nekaj takih, ki uživajo in poslušajo koncerte in opere samo na papirju. In tem hočem pripovedovati o svojih vtisih, ki sem jih dobila na zadnjem študijskem potovanju po nemških in čeških gledališčih.

Ko sem začetkom septembra pregledovala repertoar dunajskih gledališč, sem morala na žalost konstatirati, da so razen Državne opere in drame vsa gledališča polna povojne dvomljive umetnosti: revije se menjajo z neslanimi operetami. Mastni dovtipi, gola telesa, razkošna oprema — to je danes paša za oči in dušo večini velemestne publike. Na srečo pa je manjšina vendar še tako številna, da kljub visokim vstopninam (n. pr. 4. galerija v operi stane 10—14 šilingov = 80—112 Din. = 27—37 L) napolnjuje večer za večerom hram umetnosti.

Prvi večer sem poslušala »Bohemo«, znano štorijo razcapanih, gladujočih umetnikov, ki privabi v opero le one, kateri iščejo užitka za uho in srce. Navdušenje občinstva po tej srednje dobro podani predstavi pa je jasen dokaz, da znajo biti Dunajčani zelo hvaležni tudi onim, ki niso baš prvovrstni pevci.

Drugi večer so dali Puccinijevo poslednjo opero »Turandot«, v kateri je poleg mnogo čaščne Jeritze pel tenorsko partijo Calafa naš rojak Pavel Vlahovič-Marion. Od vseh Puccinijevih oper je »Turandot« edina, ki mi ni zapustila tistega toplega občutka, katero mora spremljati človeka vsaj še par dni po vsakem duševnem pretresu. Prepričana sem, da bi jo Puccini — če bi jo videl na odru —

take ne pustil izvajati. Skladatelj, ki nam je naslikal toliko blagih, trpečih ženskih bitij (*Madama Butterfly*, *Tosco*, *Mimi*, *Manon*, *Minnie*), nam v *Turandoti* prikazuje pravcato žensko zverino, ki s svojo pretirano krvoločnostjo muči gledalca prav do poslednjih prizorov. Ko sem opero čitala, se mi je zdelo, da bodo lepi muzikalni domisleki zagrnili bridko dejanje, ali da bodo topli spevi sužnje *Liù* prinesli v opero tisti mehki čar puccinizma, ki tako zanaša zemljane v oblake. Toda preveč brutalnosti je v drami in uboga *Liù* umre s svojo nežno ljubezensko pazmijo, ne da bi pustila večji vtis in ne da bi mogla s svojo osebo podčrtati toliko potrebno ženskost, da bi nas cela *Turandot* zadovoljevala.

V pevskem oziru sta naslovna in tenorjeva partija vlogi, ki zahtevata predvsem telesne moči, kajti toliko kričanja protagonistom zlepa ne nalaga kaka opera kot ta. Spominjam se, da je ansambl milanske «*Scale*» odlagal izvajanje *Turandote* skoraj cel teden, ker se je primadona *Hilda Monti* pri skušnjah tako izkričala, da ni mogla peti na predstavi. Škoda vsakega glasu, ki se mora žrtvovati za kreiranje take žene-vraga (katera ima poleg svoje palače morišče, ograjeno z nataknenimi glavami svojih neuslišanih častilcev, in katere ne ganejo priprošnje celega naroda — ampak uživa v tem, da posluša iskreče se brušenje meča — veličana in sadistično rajanje rabljev.) Odiozna uloga, ki se šele proti poslednjim slikam spremeni v simpatičnejšo.

Hilda Monti in tudi *Helena Thimig* — ki jo je izvajala lani v drami pri slavnostih v Salzburgu pod *Reinhardtovo* režijo — sta jo podali vsekako mnogo bolj medlo, manj demonsko kot *Jeritza*, ki se lahko imenuje danes prva operna igralka. Tu bo najbrž tudi vzrok, da *Turandot* lani ni uspeła kljub najluksurznejši, fantastični opremi. Rešiti je niso mogli niti najhujši nemški komiki — ministri *Ping-Pang*, *Pong* — ker se njihova scena i v drami i v operi zavlačuje že v dolgočasno brezkončnost. *Turandot* spričo svoje pravljичno bogate opreme nalikuje bolj kinu kot glediški predstavi. Posebno Italijani so poskrbeli za največji zunanji efekt — razkošnost inscenacije je presegala vse dosedanje. Dunaj jo je uprizoril nekoliko skromnejšo — le *Turandot* — *Jeritza* je ostala pravljичna princeza. Njena čarobno vezena 8—10 m dolga vlečka iz žameta in brokata, ki jo je nosilo 6 dvorkinj, je še za Državno opero impozantna rekvizita. — Muzikalno pa se mi zdi, da so Italijani bolje pogodili Puccinijeve tempe — naravno —, dočim se je nemškemu izvajanju poznala večja temeljitost.

Naslednji večer je imela Državna opera 25-letni jubilej svojega prvega basista *Riharda Mayerja*. Izbral si je «*Rosenkavalierja*» in podajal pl. Ochsa z vso njemu lasno pevsko in igralsko bravuroznostjo. Ovacij in častitk polno gledišče, in par dni tudi novine, ki so posebno poudarjale njegovo največjo in najlepšo lastnost: dolgoletni obstanek na istem zavodu. Hkrati pa željo, da bi ga ameriškanski kontrakt, ki ga ima v žepu, ne odtegnil popolnoma Dunaju.

Kot glasbeni bonbon je učinkoval Verdijev «*Falstaff*» z izvrstnim Jergerjem v naslovni vlogi. Opera, ki se daje brez šuma in hrupa, zahteva prav toliko truda od posameznih pevcev kot n. pr. Mozartova «*Così fan tutte*». Intimna, sladka, komorna muzika, lepi glasovi in nepretirana humorja polna igra. Verdi — toliko oboževani in toliko zaničevani — je vendar še kralj italijanske muzike in po njegovem «*Falstaffu*» mi je šele prav jasno, zakaj je njegov grob v Milanu tako kraljevsko negovan, da naliči bolj templju kot grobnici, in zakaj je četa njegovih častilcev kljub vplivom moderne muzike tako številna. Prevelika popularnost je spremenila speve tega mojstra v banaalne ulične popevke, toda v izvedbi resničnih umetnikov so še vedno dragotine, kakoršne se ne napišejo vsak dan.

Zame zanimiva je bila predstava «Don Juana», ki smo ga tudi v Ljubljani peli par sezon. In ako smem primerjati naše male oderske razmere z dunajskimi, moram reči, da nas domače izvedbe ni treba biti sram. Razen «Don Juana» - Duhana, ki je po dolgem času enkrat zopet vzdržal celo partijo do konca z enako, glasovno sočnostjo, in berlinske Donne Ane — Pauly - Dreesen, so vsi ostali podajali svoje vloge prav malo interesantno in pevsko komaj zadovoljivo. Vem sicer, da eksistirajo pri gledišču takozvani «slabi» dnevi, ko se nobena stvar ne obnese po želji in cela predstava naenkrat zdrsne pod normalo — toda gotove mere ne sme prekoračiti zavod, ki prednjači glasbenim institucijam cele države. Tudi časopisje se je čutilo blamirano pred kongresisti - zdravniki, ki so zasedli večino parketa, in je izgovarjalo pevce z utrujenostjo (začetkom sezone!) itd.

Tem večji dogodek tistega tedna pa je bil zopetni nastop Jeritze v Puccini-jevi «La fanciulla del West». Da mi ni skoraj teden prej zasigural vplivni dunajski glasbenik sam osebno v glediški pisarni vstopnice, bi je gotovo ne dobila za normalno ceno. Vojna razvada prekupečevanja je tu še vedno v modi.

Obubožanemu Dunaju je gospodar-ska kriza zaprla celo vrsto gledišč. Nekdaj tako dobra «Volksopera» daje zdaj operne predstave samo še ob nedeljah popoldne(!), sicer pa večer za večerom že par mesecev opereto: «Ich hab' mein Herz in Heidelberg verloren». Spričo tega materialnega in moralnega obubožanja torej ni čudno, če milijonsko mesto napolnjuje večer za večerom tudi svojo edino resno opero in da je ob nastopu znamenitejših umetnikov prava borba za vstopnice. In končno je danes Jeritza najslavnejša pevka Dunaja in New Yorka, ter so njeni redki nastopi še vedno senzacija. Poučeni ljudje trdijo, da Jeritza pokupi za svoje nastope do 300 vstopnic, ki jih razdeli med svoje oboževalce. Ti jo zato z urnebesnim ploskanjem in vikanjem kličejo po 15krat pred zastor. Naj bo to že resnica ali za obrekovanje, res je, da je Jeritza v prvi vrsti sijajna igralka — ki ne štedi in ne izbira efektov — v drugem redu pa je šele pevka. Kdor hoče Je-

ritzo le poslušati, ta ne pride na svoj račun. Pri svoji temperamentni igri umevno ne more paziti na pevske finoče in zato je marsikaka fraza od nje prav «dritte» zapeta, kakor bi rekli v Ljubljani. Toda ona zna tak greh sijajno prikriti z igro, tako, da jo celo pedantni glasbeni kritiki le z milo opombo spomnijo na pevske minus. Da je denar sveta vladar, to se baš pri Jeritzi lahko zopet trdi. Čim bogatejša je, tem večja je njena slava. Vsakoletna amerikanska turneja poveča njeno slavo, poveča pa tudi njeno moč v teatru, v žurnalistiki in v občinstvu. Slavna umetnica je namreč vezana s pogodbami na Dunaju in v New Yorku ter si je zadnja leta uredila svoje delo tako, da poje septembra, oktobra in novembra na Dunaju, naslednje zimske mesece pa v New Yorku, odkoder dela «izlete» po celi Sev. Ameriki, aprila pa se zopet vrne na Dunaj, kjer nastopa do konca sezone.

Nam, ljudem malega odra, se nehote vrine misel, kaj bi napravil pri nas režiser, če bi si pevka dovolila take ekstravagance, kot si jih dovoljuje Jeritza. Koikokrat pade iz vloge na ljubo gesti, ki zbudi šepet po teatru in vzdigne ušesa zlasti v moškem svetu. V teh rafinirano preračunjenih sredstvih Jeritza ni izbirčna in zelo prav ima pevski pedagog Otto Iro, ki piše v neki razpravi, da je pri J. zelo kratek korak, ki jo vodi iz opere v opereto. Eden njenih častilcev, ki zasleduje že par let njen napredek, je izrazil bojazen, da bo zašla slavljena pevka kar naenkrat v pretiravanje in iz oboževanega bo nastalo smešno.

Drugi trdijo, da se bo Jeritza nekega dne naveličala plačevati klaki, ker postaja baje že nesramna v svojih zahtevah. Po italijanskem vzoru se je namreč tudi na Dunaju ustanovilo »društvo glediških klakerjev«, ki navadno pošlje pred nastopom k prominentnim pevcem kar svojega zaupnika s pobotnico na prav čedno usotico. Znana je anekdota, ki se pripoveduje o pokojnem Grosavescu. Pred neko premijero je prišla deputacija po običajen »honorar«, ki je topoč dosegel že nesramno višino. Grosavescu jim je pokazal vrata. Toda s tem je sebi znatno poslabšal aplavze, tako, da je nepoučena publika, ki sodi le po aplavzih, začela šepetati: »Grosavescu pojema — nima več takih uspehov.« »Dobri! Ljudje so še malo dodali, pa je šlo »navzdol« — kljub temu, da je pel prav tako sijajno kot prej. No, in ker je postal za Dunaj »preslab«, si je hotel pomagati na boljše v Berlin — toda sojeno mu je bilo drugače: žena mu je s kroglo pomagala v deželo, kjer se živi brez lažnih aplavzov.

V dobi materijalizma pa je celo tragična Grosavescova smrt postala špekulantom vir dohodkov. Ne samo, da njegova oproščena žena priobčuje zdaj »Spomine«, na katere odgovarja zopet pokojnikova sestra — našel se je pisatelj Feliks Fischer — doslej je pisal zlasti proti kokainu in vlačugarstvu — in ta je postavil skoraj cele scene iz sodne dvorane na oder v novi drami »Ali se sme ubijati?« Predstava je po časopisnih vesteh dobro obiskana, toda prezgodaj je še po smrti priljubljenega pevcu, da bi občinstvo moglo ploskati, dasi so igrali izvrstno. Idejo, razglablјjati v drami intimnosti še živih udeležencev, odklanja Dunaj kot neokusno.

Prijetno pa me je presenetil način, kako časti dunajska mladina svoje umetnike. Po opernem izhodu sem dan za dnem opazala krdelo dijakov obojega spola, ki z beležnicami, notesi in peresniki oboroženi čakajo na svoje »žrtve«. Pristopim h gruči in vprašam krivonosega Judeka, kaj se godi. Ta mi pokaže na starejšo damo, ki so jo pravkar obkolili, in pojasni: »Gospa Kittel, naša prva altistka.« Še predno se je ona podpisala vsem v zvezke in albume, je skupina drugih lovila in obkolila tudi ostalo članstvo, ki je baš tisti čas šlo mimo izhoda. Kakih 12 let star dečko mi je pokazal tak album. Na eni strani ima podpis umetnikov, na drugo stran pa pripisuje sam vloge, v katerih ga je poslušal, ter poleg datuma označi v posebni rubriki še svojo sodbo: n. pr. »Sie hat kreutzidel gespielt, aber scheusslich gesungen.« V splošnem pa je v očeh mladega entuziasta največ označb z »gottvoll, himmlischschön« itd. Vsekakor originalna javna klasifikacija vsake predstave in posameznih pevcev, ki pa se bo z leti mladih kritikov gotovo še v marsičem spremenila.

(Dalje prihodnjič.)

V jeseni. (Anica C.)

I.

Astre na jesenskih gredah
so uzcvetele,
v gajih so vesele pesmi
onemele.

Na drevesih so poslednji listi
vztrepetali,
zlati žarki so v jesenski megli
zaostali...

Mračni dnevi mračne duše
nam pustijo,
da pozabljamu pomladno
solnčno melodijo,

da otožnost se prikrade
nam v domove,
da poroma naša misel
na grobove....

in da blodi naša duša
po ravnini,
kot da išče sama sebe
med spomini.

II.

Težke so jesenske slutnje,
ko se barva vrt in gora:
kakor megla v tistih jutrih
so — in v srcu kakor mora...

Meni, glejte, pa se hoče
ravno v teh jesenskih dnevih
svetlih misli o pomladi
in o sladkih ptičjih spevih —

Meni, glejte, pa se hoče
solnce, smeha in življenja —
sredi teh jesenskih slutenj —
jasnih dni in hrepenenja,

in še mnogo, mnogo vsega,
kar mladost nam večno daje,
se mi hoče v tej jeseni,
ki po naših krajih lega,

ki v globine naše sega,
da nam — kakor drobne ptice —
naše plahe duše bega.

Puberteta. (G. Majeva.)

eliko dela ima mati z detetom; noč in dan jo potrebuje mali nagajivček zase. Otrok raste, telesno ni več toliko odvisen od matere, a čim bolj dorašča, tem večja je materina skrb za dušni blagor otrokov. Ona se je v otrokovo dušo zrnca lepih lastnosti in čednosti. Ali pa ve, kakšen sad bodo obrodila? Dokler je otrok v vednem materinem nadzorstvu, je prav lahka stvar, a ko mu dorastejo peruti in zleti svobodno v družbo, v svet, kdo naj ga nadzoruje, opominja? Duševno oko materino ne vidi vseh nevarnosti, ki pretijo otrokovi duši, a jih sluti, saj je sama nekoč preživljala dobo mladosti in se veselila nje roznate lepote in opojnosti, a zrla je tudi v globeli, ki so jo vabile, kakor vabi fatamorgana potnika v puščavi.

Ta skrb matere je utemeljena še posebno, ko stopi otrok v dobo pubertete, to je ona doba, ko se javlja v njegovem telesu, v vsem bistvu nekako prenavljanje, pripravljanje k popolni zrelosti. Telo se razvija, zadobi prave oblike, duša si dela pot, značaj se utrjuje. V vsem bistvu se pojavlja nemir, ki ga otrok sam ne more pojmiti.

Doba pubertete traja pri nas od 13. do 20. leta. V južnejših krajih nastopi že prej, v severnejših pa pozneje. Dekle stopi v to dobo navadno prej nego deček; le duševno in telesno šibkejši otroci se razvijajo pozneje.

Pojav perila naznanja, da je deklica stopila v dobo pubertete, dečku se pa prikažejo brki, glas postane poln in zvoneč, telo se širi in raste na moči.

Zakaj je doba pubertete nevarna?

V tej dobi se razvije bodoči človek, dober ali slab, kreposten ali slabič. Marsikdo je padel v tej dobi in ni nikdar več vstal, ter si tako pokvaril vse življenje.

Z razvojem telesa se pojavlja namreč nemirno valovanje v krvi, prebuja se narava — spomlad v človeškem življenju. To notranje hrepenenje je spontano, neomadeževano, kot rahel plamenček, ki pozneje v popolni zrellosti vzplamti v vsej luči. To vzbujajoče se hrepenenje se nezavedno izraža na zunaj. Mladenič išče dekcle, ji sledi, se ji približa, ji dvori, ker čuti, da je vzrastla zanj. Dekle pokaže svoje podzavestno hrepenenje v izrazu obraza, v pogledu, v vsem obnašanju. Obleče se lepo, ker hoče ugajati mladeniču, a njena sramežljivost jo pri tem vendar drži v verigah dostojnosti in morale.

Takrat dekcle in mladenič še ne vesta nič o morali in vendar je notranji glas, ki se oglašja in zastavi hrepenenju pot v nebrzdanost. Ta svarični notranji glas je varuh, ki varuje mladeniča in mladenko, da ne sledita klicu narave. Neodoljivo hrepenenje te dobe zamore pokazati najidealnejšo stran človeške narave, a iz nje se razvijejo tudi lahko najpodlejša človeška dejanja. Tu tiči nevarnost pubertete.

Zdravi, dobro vzgojeni in poučeni otroci preživijo dobo pubertete normalno, brez posebnih vzneiranj. Moč volje in čisto srcé v razvijajočem se otroku zmaga nad telesom. V tej zmagi je zmaga nad človeško slabostjo.

In vendar ne smemo biti optimisti v tem oziru. Računati moramo z večino slabo vzgojenih, dedno obteženih otrok, ki jim doba puberte nagaja.

Nemirna, nebrzdana kri in podedovana duševna šibkost, to so notranje ovire; nepravilna ali nikaka vzgoja in slaba družba, to so zunanje ovire, ki omejujejo zdrav razvoj in vodijo otroka v dobi pubertete na slaba pota — v duševno in telesno propast.

To je degeneracija človeštva.

Kako odpomoči degeneraciji? Kako doseči zdrav, po duši in po telesu močan zarod? Ni mesta tu, da bi zašla v podrobnosti, ker govorim le o pu-

berteti. Dati hočem materam par navodil, da bodo one s skrbnostjo, neopazeno vodile svoje otroke skozi razburkano in nevarno dobo pubertete.

Da bo materi olajšano delo, imej v času nosečnosti in dojenja le lepe misli in se vzdrži vsake strasti. Ne uživaj alkohola, da ne prinese otrok pečata podedovane obteženosti na svet. Od semena in zemlje je odvisna bujnost rastline, od semena in nosečnosti je odvisno telesno in duševno otrokovo zdravje.

Omenim naj, da je dedno obteženim in slabo vzgojenim otrokom doba pubertete velika preizkušnja. V otroku zraste takrat vsa šibka stran volje in razuma. Razvoj živčevja in telesnega organizma sploh se upira razvoju razuma in zahteva svoj delež. To občutijo dedno obtežene deklice v večji meri kot dečki. V otroku raste upornost, želja po neodvisnosti in samostojnosti, in to le vsled nezdrave, nerazvite duševnosti. Marsikateremu otroku odpove logika mišljenja popolnoma, govori brez prave zveze, govoru in mislim drugih ne more slediti, ker je raztresen, ne zna soditi in sklepati, kaj je dobro in kaj je slabo. Značilno je tudi, da se tak otrok brez vzroka udaja raznim efektom: žalost in veselje, jeza in strah se menjava kot vreme v aprilu. Vse dejanje in nehanje dedno obteženega otroka je v dobi pubertete brez cilja. Nič čudnega torej, če v teh letih pade mladina in zaide vsled slabe vzgoje in slabe družbe na pot pokvarjenosti.

Največji greh, ki ga napravi mladina v dobi pubertete, je samooskrumba.

Matere, gotovo ne veste nič o tem grehu, kaj ne? Takole piše Anglež Havelock Ellis v svoji knjigi: «Evolucija sramožljivosti»: Iz stoletja v stoletje se je podedovala in ohranila samooskrumba kot tradicija do današnjih dni in ni se še razkrinkala pred svetom v pravi in grozni luči, kakor zasluži. Ona je studenec raznih bolezni in v največjih slučajih vzrok nervoznosti, slaboumja, idiotizma, očesnih bolezni, histerije, hipohondrije, mrtvouda in popolne norosti.» In dalje: «Berger, specialist za nervoznost, je dognal, da je bilo 90 % njegovih pacientov, mladeničev in deklet, podvrženih samooskrumbi.» Havelock pravi, da se ta greh vrši med normalnimi in abnormalnimi otroki na deželi in v mestu. «Samooskrumba je škodljiva,» pravi dalje, «naravnost uničujoča mladim, telesno in živčno šibkim individuum. Spomin slabi, energija razuma pojema, telo se ruši. Posledica je torej zelo resna: telesna in duševna propalost.»

Kje so toraj vzroki nemorale? Odgovor je jasen. Sredstvo, s katerim naj se prepreči vsaj deloma zlo samooskrumbe, leži pred nami.

Materam polagam na srce: Ne govori pred otrokom, dokler je še negoden, o rečeh, ki mu vzbujajo radovednost. Lepo in dostojno vedenje med možem in ženo je neizogibno potrebno. Ob tej misli se vprašam: Koliko zagrešijo stariši v pijanosti in stariši, ki se niso nikdar bri-

gali za lastno vzgojo in za lastni duševni napredek? Iz takšnih družin izhajajo slabi otroci, ki so prava nesreča vsem tovarišem, in to ne po lastni krivdi.

Gotovo je, da otroci preradi sledijo slabemu vzgledu in vendar radi verujemo nekemu laškemu filozofu, ki pravi: «Otroška nedolžnost je resničnejša, odkritosrčnejša in globokejša, kot mislimo. Ona je trajna in čista tudi takrat, ko jo je blato socialne pokvarjenosti nekoliko omadeževalo.»

Da, nedolžnost moramo gojiti v otrocih. Sramežljivost in pravočasen pouk, to je podlaga, na kateri se ohrani nedolžnost.

Mati nadzoruj večkrat otroka tudi med delom, opazuj njegove tovariše in večkrat prisluškuj njihovemu govoru, ne da otroci to opazijo. Neka stara gospa mi je povedala sledeče: «Moj štiriletni vnuk se je pogovarjal s 14 letnim dečkom. (Omenim naj, da je ta deček moralno že pokvarjen, krade, laže, zelo grde besede vpleta v govor, zna pa biti uslužen in postrežljiv kot malokdo; mati nima o vzgoji nobenega pojma, otroku daje potuho, nikdar nima ne knjige ne časopisa v roki.) Slišala in videla sem, kako je učil deček mojega vnuka samooskrumbe. Da preprečim zlo, sem vnuka takoj poklicala k sebi in ga mirno poučila, naj ne uboga dečka in naj ne sledi nasvetu, ker ga je napeljeval v greh. Mnogo mu nisem mogla govoriti in razlagati, ker je še premlad.»

Stara gospa je napravila svojo dolžnost, a po mojem mnenju bi morala posvariti in poučiti tudi 14letnega dečka. Mogoče bi vendar obvarovala popolne propasti njega in ž njim mnogo drugih. Ker tega ni storila, bo deček potegnil za seboj še marsikatero žrtev.

Mladina greši največ vsled nevednosti. Sledi naravnemu impulzu, sledi slabemu vzgledu slabih tovarišev, ker ne pozna prebridkih posledic in ker je nihče ne podučí. Samooskrumba je strup, a strup je tudi prezgodnje spolno občevanje. Ugonablajo se telesni sokovi in duševne sile, uničuje se zdravje telesa in duha. Matere, razumevajte dobo pubertete, a varujte svoje otroke slabih posledic, ne dajajte jim denarja, da ga zapravljajo v pogubonosne namene, in poučite jih o pravi priliki. Ve lahko preprečite mnogo zlega z ljubeznijo in tudi z delom.

Gotovo je, da vpliva hrana na človeški organizem. V njej so snovi, ki prehajajo v kri. Ni torej brez pomena, kaj vživa otrok v dobi pubertete. Njegova hrana bodi preprosta a tečna. Jajčne jedi in sir vživaj le zmerno, nič pa pikantnih in alkohola, malo mesa, več mleka, močnatih jedi, sočivja, sadja, medu in orehov.

Najboljše zdravilo, ki brani, da se otrok udaja sladkemu in mamljivemu čustvu hrepenenja pubertetne dobe, je — delo. Matere, skrbite, da so vaši otroci zaposleni! Seveda potrebuje mladost tudi zabave, saj cvete pomlad življenja samo enkrat, zato ji privoščite veselja v zdravni, moralno nepokvarjeni družbi.

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

Manifestacijska zborovanja za žensko volilno pravico so se vršila sredi minulega meseca po več mestih v Jugoslaviji. Ženske organizacije, pripadajoče raznim socialnim naziranjem, so složno nastopile na zborovanjih ter zahtevale aktivno in pasivno volilno pravo za ženo. Ponekod so prišli na shod tudi moški, da agitirajo za svojo stran-ko. Čeprav so se konečno vendar vse zborovalke zjedini-le za skupno resolucijo, so vendar sijajneje in izdatneje uspeli shodi po onih krajih, kjer je žens-tvo zborovalo samo. Zahtevo po volivni pravici so govor-nice jasno utemeljile, njih izvajanja so iz-zvenela v glasno manifestacijo za svetovni mir in pravičnejšo socialno uredbo, kar bo pa svet dosegel le tedaj, ko bo pri zakono-daji odločala tudi žena, ki ima poleg ra-zuma tudi srce.

Zanimivo znanstveno odkritje. Pred me-seci se je mladi rumunski znanstvenici v Pa-rizu, Štefaniji Marazeanu posrečilo, da je s pomočjo solnčnih žarkov napravila neka-tere kovine radioaktivne. Praktične vred-nosti in dalekosežnosti tega odkritja sedaj še niso mogli dognati, ker je število dose-danjih poizkusov še prenizko. Ali važno je: gospodična Marazeanu je našla ključ za reševanje velike prirodne skrivnosti. Čudno je naključje, da si je zopet žena stekla slavo na polju radiologije; radij sam je odkrila tudi žena, Poljakinja Marija Skłodowska - Curie. Omenjena Rumunka je bila prej asistentka pri Curiejevi, ki je bila z njo jako zadovoljna. Pred dvema letoma je odšla na londonski observatorij, kjer je znameniti astronom Deslandres z velikim zanimanjem zasledoval raziskovanje mlade, nadarjene asistentke.

Odkritje učene Rumunka je v tem, da se nekatere vrste kovin, najprej svinec, pod gotovimi pogoji pretvorijo v radioaktivne materije, ko se izpostavijo solncu; te radio-aktivne snovi kažejo — čeprav v manjši meri — vse one lastnosti kakor radij, uran, torij in drugi radioaktivni elementi. Svinec, ki je po njeni metodi postal radioaktiven, meče od sebe razne vrste žarkov, od kojih nekateri izredno močno delujejo, drugi pa so slični Röntgenovim žarkom. To odkritje je tudi izredne teoretične važnosti. Ze dolgo so namreč domnevali, da mora solnčna kro-gla vsebovati mnogo radioaktivnih energij in da je baš v njih izvor solnčne svetlobe in toplote. Kakor se vidi, je Marazeanu jeva najbrže dokazala, da je to res. Pariški uče-

njaki se zato silno zanimajo za nadaljna njena odkritja.

Žalostna smrt ameriške umetnice. Sep-tembra meseca je žalostno-preminila v Nizzi znana igralka in plesalka umetniško dovr-šenih klasičnih plesov, Izidora Denkan. Bila je rodod Američanka in se je že po prvih oderskih nastopih nenavadno proslavila. Poročila se je s kraljem šivalnih strojev, Singerjem, a ne za dolgo. Kmalu ga je za-pustila in se drugič poročila. Rodila sta se ji dva otroka, ki sta pa nadvse tragično umrla v Parizu. Sedela sta v avtomobilu in čakala mater. Nehote sta sunila v motor in avto je zdrél naravnost v Seno, kjer sta dečka takoj izginila v valovih. Njen tretji mož je bil Sergij Jesenin, mlad ruski pes-nik, ki se je pred 2 letoma obesil v Lenin-gradu. Naposled je tragično umrla tudi ona sama. Peljala se je z avtomobilom po Nizzi. Za vratom je nosila beneški šal, ki se je za-pletel okoli kolesa pri avtomobilu, se v trenotku tako zamotal, da ji je čvrsto zadrnil vrat, jo zadušil in mrtvo vrgel na cesto.

Njeno truplo so prepeljali v Pariz, kjer je ležalo na mrtvaškem odru v slikarskem ateljeju brata Rajmona Denkana. Umetnica je ležala v obleki grškega kroja in obuta v sandale. Iz sosedne sobe so se neprestano slišali tihi in otožni zvoki Beethovenove in Bachove glasbe. Truplo so nato prepeljali v krematorij, med sežiganjem so najboljši pianisti svirali žalne komade Bacha, Beethov-na in Chopina. Pepel so pokopali na pariškem pokopališču Pierre-la Chaise, kjer počiva toliko slavnih mož. Na zadnji poti je spremljala pokojnico dolga povorka v Pa-rizu bivajočih umetnikov, pripadajočih raz-nim strokam in raznim narodnostim.

HIGIENA.

O spanju. Spati je treba v dobrem, čistem zraku. Čim dalje večje je število takih, ki spe poleti in pozimi pri odprtem oknu. Spanje naj traja 8 ur; če nismo mogli prejšnjo noč dovolj spati, moramo čimprej nadomestiti. Če gre človek s polnim želodcem v posteljo, ne more mirno spati, marsikoga pa tudi to ne ovira. V spanju pa želodec hitreje in temeljito prebavlja, ker telo ne izrablja svojih sil za druge napore. Zato pa naj oni, ki se nečejo debeliti, ne hodijo spat ne po kosilu, ne takoj po večerji. Obratno pa priporočajo suhim osebam vsaj kratko popoldansko spanje.

Če se opariš ali opečeš, ti kože na do-tičnem mestu pordeči ali se napravijo me-

hurji, napolnjeni s čisto tekočino. V tem primeru vzemi čisto šivanko, razžgi jo nad ognjem, da se razkuži, in prebodi mehur, da izteče tekočina. Nato namaži rano z oljem (v sili tudi z mastjo) ali pa s svinčeno vodo (dobiš je v lekarni). Potem jo pokrij s čisto mehko vato ali cunjico ter obveži in pusti rano v miru.

Če se opališ z živim apnom, hitro izmij dotično mesto s kisom ali limonovim sokom, pokrij ga z vato, namočeno v olju, in obveži. Z vodo ne izmivaj, ker se s tem apno na koži ugasi in še bolj žge in razjede. Zelo nevarno je, če pade drobec živčnega apna v oko, ker človek lahko oslepi. Zato je treba takoj k zdravniku. Za prvo pomoč pa se izpere oko z mlekom ali čistim oljem, nikoli ne z vodo.

GOSPODINJSTVO.

Izboljšanje stanovanjske in gospodinjске bede. Dunajska občina bo pač v kratkem največji hišni posestnik na svetu. Doselej je že zgradila nad 50.000 stanovanj. Če računamo na vsako družino povprečno 4 osebe, že ta stanovanja sama predstavljajo lepo mesto s 200.000 prebivalci! Sedaj je v delu zopet nova zgradba, v kateri bo prostora za 1500 stanovanj, ki so urejena silno pripravnost. Med posameznimi deli zidovja so velikanska dvorišča, vsa tlakovana, da se bo deca lahko igrala, ne da bi se bilo treba bati prahu. Vsako stanovanje ima seveda kuhinjo z vodo, štedilnikom in plinovim ogniščem. Poleg tega ima vsa zgradba še velikansko skupno kuhinjo. Občina računa, da bo gospodinjstvom bolj kazalo, opustiti kuhanje doma ter dobivati hrano iz skupne kuhinje, kar bo veliko ceneje. Če računamo zopet po 4 osebe za vsako stanovanje, bo v tej hiši prostora za 6000 oseb. Za tako gospodinjstvo bi pač bilo vredno, da ima svojo klavnico in mesnico ter da kupuje živila in blago kar na varšonske naravnost pri poljedelcu ali v tovarni. Na ta način bi se pa cena veliko znižala, kakor če bi kupovali na drobno pri malem trgovcu, kar pač dela vsaka poedina gospodinja. Žene ne bodo prebile večina dne v kuhinji, temveč bodo imele časa za druga opravila in se bodo zlasti vzgoji otrok lažje posvetile.

Kako ravnati z dežnikom. Dežnik je treba pravilno spraviti v omari, pravilno sušiti in pravilno snažiti. V omari naj stoji prosto, nič zganjen po robih, celo ne zavezan.

Če so gube vedno tesno položene, se prične po robčku trgati, zlasti če je svilen. To velja posebno še za solnčnike. Če je dežnik moker, naj ne bo odprt, ko se suši, ampak naj se odteka narobe obrnjen z ročem navzdol, a zaprt. Če je odprt, se odteka voda

na železna rebra, ki porjave in v sklepu razpadajo vsled rje, ki razjede rebra in blago. Če stoji zaprt z ostjo navzdol, zopet rebra spodaj porjave in razjedajo blago. Zato ima toliko dežnikov krpo v osti, ker niso prav sušili dežnika. Če je dežnik razpet, se blago napenja in nasili; torej ga šele, ko se je že voda odtekla, nekoliko razpni, da se temeljito presuši. V ovouga ga smeš imeti le na potovanju, ob selitvi ali na vozu, da se ne umaže. Po sušenju ga je tudi zato dobro razpeti, da se ne zmečka in v gubah ne posuši docela, ker bi gube sicer ostale trde. Sicer pa lahko preprečiš, da se dežnik ne premoči, in bo tudi v dežju ostal suh. Vzemi en del parafina in 20 do 30 delov bencina, to zmešaj (ja ne v bližini svetilke ali ognja, ker se vname) in s to mešanico prepoji dežnik. Polivaj v malih polvikih po blagu na odprtem dežniku, vsako premo posebej. Bencin izhlapi, parafin pa ostane v blagu kot tanka plast. Pusti 3 ure dežnik odprt in razpet, da se parafin v blagu napoji. V največji plohi bo dežnik suh. To je dobro zlasti za cenejše dežnike in za ljudi, ki daleč hodijo v dežju. Polivaj pa nekoliko na okroglo, kot v serpentinah. Solnčnike iz belih čipk in navadne bele najlepše osnažiš, če jih razpneš in postaviš na dež. To jih zelo osveži. Toda razpnete posuši, da jih ne bo treba likati. Saj če le enkrat sušiš razpet solnčnik v vročih mesecih, je hitro suh in mu ne škoduje prav nič. Solnčnike iz svile, volne in bombaža pa lepo opereš z navadnim milom in z vodo. Krtači na zunaj in znotraj. Razpetega osuši. Lahko dodaš milnice nekoliko salmijaka, če barva to preneša, ali pa limonovega soka. Toda če snaziš s salmijakom ali milom, zavij roček ali palico, če je polirana, s papirjem, da se ne pokvari. Tudi dežnik konečno polikaj z ne prevročim likalnikom tako, da zložiš vsako premo in rahlo po vsaki posebej potegneš. Tako bo dežnik lep, snažen, čist, ko ga boš vzela v roke. Ni lepo, če stopiš na cesto z dežnikom, kot da si ga privlekla iz podstrešja.

KUHINJA.

Goveje meso v omaki. Ako želiš malo spremeniti in zboljšati obed, a kljub temu štediti, lahko napraviš sledeče: Deni v primerno posodo masti. Takoj v mrzlo mast vrzi nekaj koščkov sredice ali pa skorjo obribane zemlje, nekaj narezane čebule, korenja, petršilja, zelene; ako imaš mali vršček timjana, nastrgaj tudi malo mušk. oreščka in malo ingverja, a jako malo, ker ima močen vonj; paradiznike, ako imaš sveže, sicer lahko mežgo. Vzemi iz juhe še ne dobro kuhano govedino, a vendar toliko, da je juha že dovolj okusna. Zreži jo na rezine (šnite) in den v kozico, položi vrhu

zelenjave ter vse skupaj zalij z juho toliko, da je dobro pokrito z njo. Postavi na ne prevroč prostor štedilnika ter počasi praži in pazi, da se ti ne prismoči. Lahko pražiš nekaj časa samo zelenjavo brez mesa, da se ti zelenjava bolje zmečka in meso v juhi dovolj pokuha. Zraven se lahko dajo makaroni, polenta ali kaj sličnega.

Umetni kaviar. Lepo osnaženi slanik (ne opran) jako fino zreži, istotako 1 drobno čebulo in 1 trdo kuhano jajce. Dodeni 1 žlico gorčice, malo žličico dobrega olja, 1 žlico kisa in malo popra. To vse skupaj dobro zmešaj ter daj na mizo s surovim maslom in kruhom.

Kako napraviti nekoliko slabo, ali že rabljeno mast zopet čisto in uporabno: Mast, ki bi jo rada očistila, deni v precej večjo posodo, kakor bi jo sicer rabila, takoj ji prilij čiste in hladne vode (biti je mora precejšna količina), dodeni čebule, postavi kraj štedilnika, da počasi zavre ter tako vre kakšni dve uri. Med tem pridno pobiraj z vrha nesnaga. Pazi, da imaš dovolj vode v dnu, ostane naj je še precej, ko mast odstaviš! Nesi jo na hladen prostor, da se dobro strdi. Drugi dan napravi ob robu malo odprtino, da lahko ostalo vodo izpodliješ. Nato zvrni mast iz posode ter jo spodaj lepo očisti, kar se je vsedlo. Tako mast potem lahko rabiš.

Navadna torta. Mešaj $\frac{1}{3}$ čašice surovega masla in 1 čašo sladkorja ter prideni 2 utepeni jajci. Vzem 1 $\frac{1}{2}$ čaše moke in 2 mali žlički pecivnega praška. pa presejaj vse skupaj; temu primešaj $\frac{1}{2}$ čaše mleka, prideni nekoliko vanilije in peci v srednje vroči peči.

(Pripomba: torte s pecivnim praškom najlepše narastejo, ako jih denes v bolj hladno peč in se počasi razgreva do srednje vročine.)

Jabolčna torta. Vmešaj $\frac{1}{3}$ čaše surovega masla z 1 čašo sladkorja ter primešaj 1 $\frac{1}{2}$ čaše kuhanih, oslajenih jabolč (voda se mora čisto odditi). Prideni 2 čaši moke, 1 malo žličko sode, malo soli, 1 malo žličko cimeta, $\frac{1}{2}$ žličke zmletega oreščka, $\frac{1}{2}$ žličke zmletih nageljnovih žebic in primešaj 1 čašo rozin. Deni v dolgo pekačo, katero prej dobro namaži in posuj z moko, pa peci približno 45 minut.

Vražja torta (Devil's Food-Cake). Mešaj 2 čaši sladkorja s $\frac{1}{2}$ čaše surovega masla, prideni 4 rumenjake in dobro premešaj, potem prilij $\frac{1}{2}$ čaše mrzle vode. Vzem 1 čašo nastrgane čokolade in jo polij s $\frac{1}{2}$ čaše vrele vode, pa to primešaj k prejšnjemu. 2 čaši moke in 2 žlički pecivnega praška dobro presejaj in zopet k prejšnjemu primešaj. Prideni trd sneg iz 4 beljakov in deni v model, katerega si dobro nama-

zala in posula z moko, ter peci v srednje topli peči.

Biškoti. 1 čašo masti, 2 čaši sladkorja, 4 jajca, 1 čašo mleka, 1 malo žličko sode, 2 mali žlički pecivnega praška v čaši moke dobro zmešane, toliko moke, da je dovolj gosto in se lahko razvalja, malo vanilije ali 1 žličko zmletega oreščka. Razvaljaj in zrezi z obodčki ter peci.

(Pripomba: Čaše, ki jih imamo za mero v Ameriki, drže peti del litra.)

Fanika Skumavčeva.

Jajčni konjak. 42 dkg sladkorja mešaj z 10 rumenjaki pol ure, da dobro naraste, prilivaj počasi ter še mešaj 1 liter kuhane-ga toda mrzlega mleka, ter 25 dkg finega špirta. Pokrij in pusti stati toliko časa, da se pene porazgubijo, potem napolni steklenice in dobro zamaži. Ohrani se več let. — Op.: Mešati se mora v porcelanasti skledi, ne v loncu. Ako hočeš, daj v vsako steklenico košček vanilje.

Na drugi način. Vzem 12 žlic sladkorja, 10 rumenjakov, dva litra mleka in pol litra špirta. Vse drugo kakor zgoraj.

Korenčki iz krompirjevega testa. Skuhaj krompir, olup ga in zmelj ali steri z valjarjem. Dodaj 1 jajce, malo masla in moke, da se testo ne prijemlje. Ko je ugnetenno, napravi male klinčke, na enem koncu debelejša, na drugem tanjša. Skuhaj jih, potem pomoči v raztepeno jajce ter ocvrni malo na razbeljenem maslu. V debeli konček zatakn 1 košček korenčka in obloži s tem meso. Lahko imaš tudi za večerjo s solato ali kompotom.

Sirov puding. 56 dkg svežega kmečkenga sira pretlači, osoli, daj vmes 7 dkg ali za teže enega jajca rahlo zmešanega surovega masla, 4 cela jajca, 1 čašo pšeničnega zdroba. Namaži bel prtiček ali cunj s surovim maslom in daj mešanico v cunj, zaveži rahlo z vrstico in skuha v slanim kroupu. Vre naj 1 uro. Leno naraste. Skuhano razreži, potrosi z drobtinami in zabeli s toplim surovim maslom. K mesu izborna, ali samo s kompotom.

O LEPEM VEDENJU.

(Nada Jevanje.)

Nakit iz bisernine in ametista se prične pozneje nositi. Vdova naj prehod iz žalovanja počasi pripravljaj, nekatere pa se sploh ne morejo več ločiti od črne barve.

Med globoko žalostjo se človek vzdrži vsakega razveseljevanja. Posecati koncerte, veselice ali tudi samo poroke v cerkvi se ne spodobi.

Obiski se sprejemajo šele šest tednov po smrti. Pri teh obiskih se nič ne servira. Obiske vrača vdova po šestih tednih. Vdova, mati ali sirota pusti samo vizitko, kadar vrača obisk.

Vdova ne poseča jour-fixov, ampak dela obiske le ob času, ko niso drugi obiskovalci navzoči, da se umakne srečanjem z drugimi.

Med globokim žalovanjem se opusti doma vsak hrup, se ne poje; klavir in drugi instrumenti so zaprti in se ne uporabljajo.

Otroci prično z muzikaličnimi vajami po preteku enega meseca, igrati smejo samo vaje in klasične komade.

Šopki in cvetice se ne razpostavljajo po stanovanju. V žalno obleko se ne zatikajo cvetice.

Po preteku globokega žalovanja prične vdova sprejemati obiske in koncem žalovanja sme dajati zopet jour-fixe ter vabiti na večerje; tudi lahko poseča koncerte in gledališče.

Šele po globoki žalosti sme iti vdova za botro, vendar se ne udeležuje slavnostnih pojedini, ki običajno sledijo krstu.

Nameravana poroka se mora ob smtnem slučaju za nekaj časa preložiti, in se vrši tiho in brez slavnosti. Preproste pojedine se udeleže samo najbližji sorodniki in priče.

Na dan poroke vsi navzoči odlože žalno obleko, pozneje pa jo zopet oblečejo. Nato oba poročenca še dalje žalujeta.

Pismen papir in vizitke imajo črn rob. Na vizitki ni omenjen vdovski stan. Če govoriš z vdovo ali jo predstavljaš, opuščaj besedo »vdova«, kakor tudi na naslovih.

Slučajno srečanje.

Odlično stališče in elegantno ponašanje je privilegij le maloštevilnih oseb, vljudnost in lepi običaji so nasprotno za vsakega obvezni.

Ko je neki snažilec čevljev nekoč srečal in pozdravil kralja Ludvika XV., ki je bil v spremstvu guvernerja in je poslednji odzdravil, ga vpraša kralj: »Zdi se mi, da odzdravljate slugi?« »Sir!« je odgovoril guverner, »meni je ljubše pozdraviti slugo, ko da bi se reklo, da je sluga vljudnejši od mene.«

Na ulici.

Opazujmo na ulici ljudi! V četrte ure bomo spoznali po njih hoji, ponašanju, pogledih in kretnjah nešteto slabo vzgojenih ljudi.

Mimoidoč gospod nam puhne dim cigare v obraz, ali gospa se ustavi in motri našo obleko od nog do glave, zopet druga zapušča za seboj hud vonj parfema, ali se ustavi sredi trotoarja, se razgovarja, da moti promet in nas prisili, da se moramo umakniti s trotoarja.

Vidimo, da je družba polna nevzgojenih oseb. Na ulici, v javnih lokalih, na vlaku, v tramvaju, pri mizi doma in drugod, vsi smo že preizkusili in pretrpeli njih nadležno navzočnost, neprimerno brezobzirno

govorjenje in neotesano obnašanje. Spoznavajmo te slabe navade in poskušajmo si predočiti praktična pravila dostojnosti.

Vljudnost do neznanih oseb obstoji v tem, da jim prilično ne povzročamo neprijetnosti, ovire in nadležnosti.

Če na ulici iz katerega koli vzroka oviraš mimoidočega, recimo da se vanj nehotе zadeneš, se opraviči z »oprostite!« Gospod se obenem odkrije, ko se oprošča, in pristavi »gospa« ali »gospodična«. Na ulici hodimo in se umikamo na desni strani.

Gospod mora, če gre z damo, umeriti svoj korak po njenih. Mlajša dama se umakne starejši. Na strani ob zidu se puste vedno starejši ljudje, tako da gre ob robu tlaka mlajša oseba.

Gospod na ulici ne nosi palice pod pazduho in ne udarja z njo ob tla; tudi je ne vrli v krogu.

Odprt dežnik drži dama navpično in ga ne naslanja na ramo.

***

Do neznanih oseb nas veže samo enostavna vljudnost, vendar smo primorani jim izkazovati tisoč malenkostnih uslužnosti, ne ne da računamo na kako hvaležnost, temveč zgolj zato, da dobé o nas dobro mnenje.

Če pade dami kaj na tla na ulici ali v javnem prostoru, ji gospod, ki je v neposredni bližini, dotično stvar pobere in vljudno izroči, s tem pa še ni upravičen pričeti razgovor s tujo damo.

Da se ostane v mejah vljudnosti in dobre vzgoje, se mora do skrajnosti uvaževati tenkovestna opreznost (rezerviranost).

Žepni robec ali glavnik se nikdar nikomur ne pobere, le izjemoma zelo starim ali bolehnim osebam, ki se ne morejo pripogibati. Treba je osebo samo opozoriti na padlo stvar.

Tudi v gostilni pustimo neznanemu sosedu, da sam pobere svojo padlo servieto, vilice ali nož.

Nasprotno pa gospod tuji dami pomaga obleči plašč. Ona se mu s svoje strani zahvali in diskretno pozdravi.

Med damami je uslužnost bolj umerjena, le nasproti zelo starim damam rahlega zdravja je uslužnost na mestu.

Ogibajte se preuslužnosti in neprimerne vneme. Na ulici preobloženi dami pade dežnik na tla. Odbijalo bi jo, če bi se gospod z druge strani ulice podvil, da ji pobere dežnik.

Tudi je neprijetno, če kdo na ulici opozarja osebo, da je njih obleka umazana ali v neredu, klobuk po strani, frizura razpeta.

Da je vljudnost na pravem mestu, mora biti diskretna in razumno utemeljena.

Če nas kdo na ulici vpraša za smer, odgovorimo vljudno in prijazno. Ne sprem-

ljajmo, če nas dotičnik za to ne prosi. Spremlja se le izredno ali v slučajih nvarnosti.

Gospod ne vabi mlade tuje dame pod svoj dežnik. Dama naj tako ponudbo odkloni. Prav pa je, če ponudiš svojo pomoč na prehodih starčkom, oslabeim in slepim.

Ni lepo, če gospod v parku obsedi na klopi, ko išče dama okoli prostora. Mlada gospodična odstopi svoj prostor starejši dami ali starčku.

Pomnite: plačani prostori se ne ponudijo, ker so vsakemu za denar na razpolago.

Obiski.

V splošnem velja pravilo, da se delajo obiski dopoldne od enajste do ene ure, ali popoldne od štirih do šestih, ali od petih do sedmih.

Obiski, razen nastopnih, se ne delajo, če človek v to ni posebno pozvan. Pripomniti pa je treba, da upogibanje vizitk ob obiskih prihaja v zadnjem času iz mode.

Pri damah, ki imajo določen sprejemni dan enkrat ali dvakrat na mesec, se ob drugih dnevih ne delajo obiski.

Črez sedmo uro se ne ostaja na obisku. Svoj sprejemni dan ima dama naznačen na svoji vizitki.

Prijateljski obiski se vračajo po enem mesecu.

Poslovilni obisk.

se napravila ob odhodu iz kraja ali pred daljšim potovanjem pri vseh dobrih znancih. Oddaljenim znancem se pošilja vizitka s črkami p. p. c. (pour prendre congé = za slovo).

Na poslovilno vizitko se pismeno odgovori in želi dobro pot in srečno vrnitev.

Pri povratku s potovanja se napravijo zopet prvi obiski.

Poslovni obiski.

Tudi pri teh obiskih, ki se ponavadi tičejo osebnih zadev in interesov, se moraš predvsem vljudno in prijazno vesti.

Govori se na teh obiskih o zadevah, poslovanju in medsebojnih interesih kolikor mogoče v mejah dostojnosti, tudi če gre za nasprotno interese ali če osebi ne moreta ustreči druga druga.

Kako se pride na obisk?

Ko je odločila dama dežnik in galoše, gospod površnik in dežnik v predsobi in jo je služkinja gospodinji javila, vstopi prva dama, za njo gospod s klobukom v roki v salon.

Obiskovatelj se prikloni in pozdravi gospodinjino se, ko prideta v njeno blizino in ne že pri vratih.

Če okoli gospodinje stoje znanci, jih prej ne pozdraviš, preden nisi napravil gospodinji reverence (poklona).

Gospodinja ponudi roko obiskovateljem. Nato gospodinjino vprašaš, kako ji je in kako se počuti njena družina.

Že poprej navzoči gostje ne smejo novodošlecev nagovarjati prej, dokler ti niso pozdravili gospodinje.

Gospod nikdar ne ponudi prvi roko dami, marveč mora počakati, da mu jo ona ponudi.

Gospod se pred gospodinjino prikloni s telesom, ne samo z glavou.

Ko so obiskovatelji pozdravili gospodinjino, pozdravijo še druge navzoče s poklonom; če so med navzočimi znanci, se spregovori z vsakim par ljubeznivih besed.

Gospod sede na stol; zofa in fotelji so za dame, in če primanjkuje stolov, gospod med obiskom stoji.

Gospodinja ne vstane s svojega sedeža, če je novodošlec gospod.

Gospod ne ponudi svojega sedeža novodošlecem, izjemoma stori to, če je prišel njegov predstojnik ali kak starček.

Novodošleci ne smejo družbe s pozdravljanjem dolgo motiti, se stoje s hrbtom proti gospodinji pomenkovati, ampak morajo kmalu nato, ko se jim je ponudil prostor, sestiti.

Dama sprejme prostor, ki ji ga ponudi gospodinja, četudi ji hoče kak gospod ali mlajša oseba odstopiti svoj boljši prostor.

Če je med novodošleci odlična starejša dama, sme sprejeti častni prostor, ki je gospodinji nasproti. Včasih se pripeti, da gospodinja ponudi taki dami svoj prostor, ki pa se na splošno odkloni.

Če starejša dama odkloni častni prostor, je ne smejo siliti, naj ga vendar sprejme.

Mlade gospodične smejo sedati na stolice, blazine ali foteljske, kar je gospodom prepovedano.

***

Kadar se na obisku povprašuje po domačih, se rabijo sledeči nagovori: «Kako je vašemu gospodu soprogu?» in ne «vašemu možu» ali «kako je gospodični hčerki?» in ne «gospodični Marici». In ravno tako ne «gospodu Janu?» ampak «gospodu sinu?»

Med obiskom.

Konverzacija med obiskom vodi gospodinja. Na obisku se ne debatira ali govori o resnih, važnih vprašanjih, se ne duhoviti, ampak govori o splošnih tvareh in bolje je več odgovarjati kot izpraševati.

Konverzacija je lahka, bolj vedra a ne preživahna. Ogibaj se predomačih izrazov. Ne smej se preglasno. Ne govori prehitro, prepočasi, preglasno ali pretiho in prepočisto. Znati moraš tudi poslušati in ne samo govoriti.

Tudi v konverzaciji se zrcali dobra vzgoja. Ne gestikuliraj, ne privzdiguje ramen. Obvladuj geste in besede.

Za tuje pohištvo kaže isto pažnjo kot za svoje. Ne prijemaj foteljev z roko, ne zadevaj s čevlji ob les, ne premikaj nastavljenih stvari, da česa ne pobiješ.

Na obisk ne jemlji s seboj otrok. Navzočnost majhnih otrok vznemirja gospodinj, ki se boji za svoje kakor za gostov stvari.

Otroke lahko vzameš s seboj na obisk samo k sorodnikom ali prijateljem, ki imajo enako deco in so izrazili željo, da pripelješ s seboj tudi deco.

Istotako ne jemlji s seboj psov, kadar delaš obiske. Žepnega robca ne mečkaj po rokah in ne vsekuj se hrupno. Kašelj kolikor mogoče zadrži. Če moraš pljuniti, stori to v robec. Za vse te stvari se ne oproščaj, navzoč iz obzirnosti na videz niso niti zapazili.

***

Če naletiš v družbi na osebo, ki ti je neprijetna ali sovražna, prezri in ne pokaži tega iz ozira do osebe, ki si pri nji na obisku. Pozdravi dotično osebo, četudi hladno in če ti je le preveč neprijetna njena navzočnost, se poslovi in odidi.

V salonu in družbi se ne sme misliti nase, ampak na druge. Ne govori samo o svojih zadevah in o samem sebi, s tem nadleguješ družbo.

Če si na obisku in odhajaš, ne smeš siliti kakega svojega znanca, da te spremlja in odhaja hkrati s teboj.

Na obisk ne jemlji s seboj svojih prijateljev, če nisi prej obvestil in prosil, da jih smeš pripeljati.

Če gospodinja med obiskom prejme pismo, mora prositi navzoče dovoljenja, preden prične čitati pismo. Obiskovalec se med tem časom obrne v obrazom v stran, da ne gleda v pismo ali čitateljici v obraz.

V nasprotnem slučaju: če prejme gospodinja v tvoji navzočnosti pismo in ga neodprtega odloži na stran, je ne smeš siliti, da naj pismo odpre in čita. Rajši se brzo poslovi in odstrani. (Dalje prih.)

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

Ema Arkova: Pri krojevanju perila po životni meri. Konečno smo dobile tudi Slovenke strokovno knjigo, ki smo jo doslej tako zelo pogrešale. S to knjigo bo ustrezno vsem, ki poučujejo krojenje, in tudi učiteljicam, ki poučujejo ročna dela na ljudskih in drugih šolah in so večkrat v zadregi za kak kroj, posebno pa za tehnične izraze. Oprema knjige je neoporečna.

Knjigo je izdala Jugoslov. knjigarna v Ljubljani ter stane Din. 40.—

Prepuštim strokovnjakini, da knjigo oceni iz tehniškega stališča. Meni kot nestrokovnjakini se samo zdi, da bi morala

biti od ministrstva odobrena učna knjiga v vsakem oziru popolna. Motijo me predvsem slabo risane figure, n. pr. str. 10, 33, 37, 40. Tudi merilo ni predvsem točno, kar ponekod zelo kvari celotno figuro; n. pr. na str. 16 je razdalja g—b 22 cm narisana v merilu 1:10, medtem ko je označena razdalja a—b, ki znaša 30 cm, s samimi 26 mm in zadobi kraj na ta način nepravilno obliko. Pri vseh srajcah pogrešam spodaj ob strani za 3 cm zaokroženo črto. Ravno ukrojena srajca visi na obeh straneh.

Kar je modernih krojev, se mi ne zde brezhibni. Štev. 11, «kombineža» je po mojem mnenju veliko predolga. «Kombineža» štev. 12 nima pravilne oblike; prevelika je razlika med širino v boku in črez prsi, posebno če jo primerjamo z manekinom na str. 10. Životek na str. 13 je primeren za nerazvito dekletce, ne pa za razvito žensko, istotako životek «kombineže» na 14. strani. «Kombineža» na 33. strani je brez popisa nerazumljiva; životek je prekratek in spredaj se zdi nabran, kar se mi ne zdi pravilno. Ne vem, čemu ima kraj na 34. str. naslov «športna bluz». Pogrešam rožkave in ovratnik, pogrešam predvsem sliko, ki bi pokazala fasono te bluze, kakor tudi skoro pri vseh ostalih komadih perila.

Hvalevredno je, da je v knjigi izvrščeno kmečko perilo, o katerem meščanka po navadi nima pojma in kar ji bo prišlo prav posebno pri ukrojevanju narodne noše. Kroji za moderno perilo so pa zelo pomanjkljivi in še bolj se zde vsled netočne risbe.

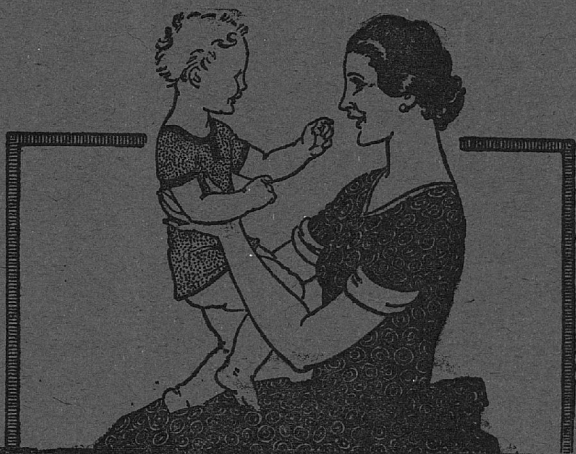
Vsak učni predmet se modernizira, toliko bolj krojenje, ki je neposredno podvrženo modi. Zato mislim, da bi morala učna knjiga za krojenje biti sestavljena po najnovejšem krojnem sistemu in poleg temeljnih krojev bi morala vsebovati vse kroje ali vsaj navodila, kako se kroji spreminjajo za moderno in praktično perilo, česar o tej knjigi ne morem trditi. X.

«Radio». Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena Din. 60, vez. Din. 76. Profesor Leopold Andrej je v tej knjigi poljudno in zanimivo podal osnovne pojme iz radiotehnike ter jih pojasnil s 214 slikami. Velika novost v naši znanstveni literaturi.

Pri Tiskovni za drugi je izšla Juša Kozaka knjiga «Boj za Mount Everest». Cena Din 36, vez. Din. 44, poštnina Din. 2. Velezanimivo čtivo in slike iz potovanja po gorskih velikanih veličastne Himalaje. Jako primeren čtivo za odraslo mladino, posebno moško.

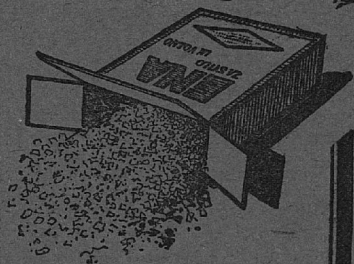
Pri isti izloži je izšla tudi lepa in priporočljiva knjižica «Moderna izobrazba». Cena Din. 16, vezana Din. 20, poštnina Din. 1.50.

ENA pere volno in flanel in
prepreči, da vskoči. Za
pranje zimskega perila Vašega
malčka je zato

ENA
nenadomest-
ljivo sredstvo.

LEKARNA CASTELLANOVICH

Lastnik F. BOLAFFIO

TRST, Via Giuliani 42 (Sv. Jakob) blizu slov. šole

Odlikovane lekarniške specialitete za družinsko uporabo

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: priatni istrski tropisovec, kraški brinovec, in kranjski olivovec. — Lastni izdelki: žumeca vina, šampanjec, žumeci istrski rotošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajči konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

UNDERWOOD

PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtina in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačnine olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

M. U. dr. D. Sardoč

specijalist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v Trstu

Via M. R. Imbriani št. 16, III. nadstr. (prej Via S. Giovanni)
od 9-12 in od 3-7.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni števil. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emajlirane preli.